

ԼՐԵՆԵԱՆ

ՏԱՐԱԲԱՐԵՐՈ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ՊՐԻՆՏՈՒ ՄԵ ԲԱՐԱՐԱԿԱՆ

ՅՅԴ ՏԱՐԻ
1903

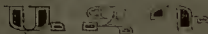
ԹԻԻ 4 ՅՈՒՆՎՈՐ 25

ԽՐԱԲԱՐ-ՏՆՕՐԵՍ
Կ. ԿԱՄՈՒՐՅԱՆ ՈՐԿԻ
ԲԶՄԻՐ

MAH. HASGALIAN GOS. Semya

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒԲԷՆ ԶՍՐԴԱՐԵԱՆ	Քանանայական Յանը	73
Լ. ԲԻՐԻՇՆԵԱՆ	Տգեղը	77
Յ. ԿՍԶԱՆՃԵԱՆ	Հոյ Գաւառաբարբառը	78
Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ	Ոտար թերթերու կեանքէն	81
Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ	Կրթասերին Հանդէսը	85
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Քրոնիկ	89
ԽՄԲ.	Լրաշաղ	94

ՄԵՐ ԳԱՅԱՌԱՆԱԿՆԵ ԲԱՅՑԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այն քաղաքներն ուր գործակալ չունինք, զիտել կուտանք թէ Ա. Մամուլի բաժանորդացիներ պէտք է որ ուղղակի նմադրութեան ղրկուի, Մանտա - Բողոզի, Փոխ - Կրով ևւ կամ թղթաղբոյժով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Էնկիտրի: — Գործակալ: — Կ'սպասենք մեր վերջին նամակին պատասխանին:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԼՈՒՍ. ԱԶԳ. ՀԻԵՆԴԱՆՈՅԻ

24 Դեկտ. 1902 — 15 Յունուար 1903

Խոնամակալութի Տիկնայ Երկոն վարձարանոց 26 քաշ լիւնտա: ՏԻԿՆԱՏԻՔ՝ Կիւլանէ Մ. Պարօշեան 50 քաշ հաց և 14 քաշ միս, Մամբրանի Կ. Կարօշեան 30 քաշ հաց և 1 սլեմար, Սուպիլան (Բա Իլ) 240 ֆրանք, Ոսկի Ս. Զամբան իւր հանգուցեալ Մէրախ և քրօք հոգւոյն համար 420 ֆրանք, Կիլիս Ա. Աննայեան իւր հանգուցեալ հօրը հոգւոյն համար 1 դանուկ 6 քաշ, Արի Տիկին Գրիգոր Մսերեան 1 թօփ քապօթ, Օրիորդ Մարի Թ. Վարդանեան 1 ճերմակ դոզեց սղլաշ, ՏԻԱՐՔ՝ Գեորգ Մարանկայեան 10 քաշ հաց, Կիլիզա ևւ Միկա Անանեան 40 քաշ լուրիս, Բիմօն Բանբազարցի 1 պարկ ալիւր, Դեմսէ Գասարեան 11½ քաշ ախլաղեան կտորուածք, Ոմէ 7 լաստիկ սօնտա գործածուած, Հակ Ս. Զամբան 1 մէճիս, Եանիկան Գեորգեան 1 մէճիս, Գազարա Յովակիմեան 4 կանկաղ ապակիէ, Կարապետ Բրնանեան 40 քաշ հաց, Բարեսըր Ոմէ 45 ֆլ. դոզ կան առակ, Պօղոս Աւարկեան 1 մէճիս, Հանի Պօղոս Գալիքեան 1 մէճիս, Կիրակոս Քիշիշեան 1 մէճիս, Միհրան Զամպանեան իւր հանգուցեալ հօրը հոգւոյն համար 1 պարկ ալիւր (60 քաշ), Ղուկաս Լապեան 15 քաշ ձուկ, Հացագործ Բանաջօր 58 դանակեան առակ, Թաղապետարեան 42 քաշ հաց, Պարահանդէսե առեցած 9 շէշ գինի, 15 քաշ լիւնտա, Խ. զիկա սղլաշ ևւ միս հատկի 621 ֆլ.

ԿՐԹԱՍԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Արի Տիկին Ռ. Շերիմեան 50 հաց.

ԹԻԻ 4

25 ՅՈՒՆՎԱՐ 1903

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՑԱԻԸ

ԴԱՐՄԱՆ ՄԸ

ԿՈԿՄԱԴԻՆ բան մը կայ հարկաւ այս «ցաւ» բառին մէջ՝ որ իրաւամբ պատկերաւից բացատրութիւն մ'եղաւ, երբ «Ծաղիկ» զայն դորձածեց առաջին անգամ ու չըջարեցութեան դրաւ՝ Քա- հանայական խնդիրը աւելի կենդանի, աւելի լուսաւոր կերպով ցցելու համար։

Եւ իրաւ ալ Քահանայական խնդիրը մեր ընկերական կարեւոր հարցերէն մէկն է, որուն շատ հոգածութիւն, շատ ուշադրութիւն նուիրել կարժէ, որպէս զի հանրութիւնը բռնադատուի վերջապէս լըջօրէն խորհիլ անոր վրայ, որպէս զի Աղբ. կրօնական իշխանութիւնը մտածման առարկայ դարձնէ զայն ու դարմանն ալ դանուի իր կարգին։ Մեր, ինչպէս շատ ազգի մէջ տակաւին, կղերը եւ յատկապէս Քահանան կոչուած է մտաւոր ու հոգեկան դարգացման, բարեշրջման ազդակներէն մէկն ըլլալ, ու եթէ նկատի առնենք առանձնապէս մեր այսօրուան դարգացման ընթացքը՝ կը տեսնենք թէ դրադէտէն, լրագիրէն ու խմբագրէն աւելի վարժապետն ու կղերն են որ ճակատագրային, էական դերը կը խաղան հանրութեան զգացումներուն վրայ՝ անմիջական յարաբերութեան մէջ ըլլալով անոր հետ։ Սակայն, ցաւալի հակասութիւնը հոն է որ

Քահանան այսօր փոխանակ ուժ մը, վերանորոգիչ ու բարերար կենսականութիւն մը լալու մեղի, ջաւ մը, շարաւոտ ու կոթաոցող ջաւ մը եղեր է մեր կուրծքին վրայ:

Գիտեմ թէ օրուան լրագրութիւնները բազմաթիւ պատեհութիւններ ունեցած են անդրադառնալու անոր. խօսած, վիճաբանած ու ողբացած են, բայց է՛ն ետքը ռդբացն ուն տակայն, ինչ որ տկարութեան, յուսահատութեան համակերպութիւնն է եւ որուն կը յանգինք ամէն անգամ որ ծանրակշիռ ու քիչ մը դժուար պարագայի մ'առջեւ կը գտնուինք: Բայց, քահանան կը զբաղեցնէ մեզ միշտ, որովհետեւ իր անձը, իր վիճալը՝ սոսկական հանգամանք մը չունի, որովհետեւ մեր բարեշրջման մէջ իրեն տրուած յատաճապահի դիրքը հաւասարապէս փնտարելը եղած է իրեն ու մեզի ալ, որովհետեւ մեր մտաւորական տաժանագին վերելքին մէջ ստիպուած ենք միշտ կենալ իրմով զբաղելու, իրեն թեւ տնայու, մեր ետեւէն քաշկռակելու ու ասիկա աղիտարել բան մըն է աստիճանական ու կանոնաւոր յատաճացման համար: Բնականաբար մէկէ շատ շատ աւելի հանգամանքներէ ծնունդ կառնէր քահանայական յետամտացութեան այն խնդիրը, որուն մանրամասնութեամբը զբաղել հոս իր շուքին հետ խաղալու չափ աւելորդ յոյնութիւն մը պիտի ըլլար: Եւ արդէն ատիկա ալ չէ նպատակս. ժամանակին ու իր փրկարար արգիլնադործութեան կը թողում սրբազնել մանրամասնութիւնները, բնաշրջական կէտերը ու ես կանցնիմ անմիջական օրուան պահանջած ու իրադործելի դարմանին:

Արդարութեան անակէտով՝ իրողութիւն մը կայ որ ճշտել պէտք է միշտ, եթէ այդ ճշմարտութիւնը մեզի ամէնուս ալ այնքան շնորհարար չըլլայ — ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ դիտել տուած եմ — : Անարժան քահանաներու երեսն ի վեր կամ ետեւէն ըրած մեր բոլոր գանդատները, քննադատութիւնը, մեր ցոյց տուած բոլոր արհամարհանքը անիրաւ են. տէրաէջը յանցաւոր չէ՝ եթէ սոքէս է, եթէ քսու, գինեմոլ ու մոլեսանդ է. ասոնք լոկ իր անհասնիսն թերութիւններն են՝ որոնց պատասխանատու է միայն այնքան՝ որքան ամէն մարդ յարաբերաբար իր տղիտութեան, իր մոլութիւններուն համար: Այդ տէրտէրը՝ քահանայանալէ առաջ ալ նոյն մարդն էր՝ երբ իր կօշկակարի, պղնձադործի կամ երկաթագործի ադահատովը կը զբաղէր: Այն ասէն բնականաբար իր անձը հրապարակային քննադատութեան մ'առարկայ չէր դառնար եւ ոչ ոք իրաւունք ունէր իրկունը անոր դռնէն ներս գլուխ երկնցելու: Եւ իր անձին մէկ պարագան խօսքի ու խնդիրի նիւթ դարձնելու ինչո՞վ մեղաւոր է ինք՝ երբ օր մը — ու հաւատացէ՛ք շատ ալ բարի օր մը իրեն համար — իր քաղաքակիցները կամ գեղացիները հաւաքուելով զինքը կանչեցին, իր առաքինական կարողութիւններուն համար վկայութիւն տուին, գովեցին զինքը, բարեմասնութիւնե-

բով զարդարեցին իր տգիտութեան բոլոր մերկութիւնն ու համոզեցին, պահանջեցին որ իրենց հոգեկանն ու բարոյական վերանորոգման առաջնորդն ըլլայ ինքը: Յանցանքն իրենն էր՝ եթէ հասարակութիւն մ'այսպէս խորհեցաւ, Սոաշնորդը կամ Եպիսկոպոսն ալ՝ առանց վայրկեան մը մօրուքին հետ խաղալու ու մտմտալու՝ իր հաւանութիւնը տուաւ. եւ ինչ պատճառ կար որ այդ ընծայողութիւն ալ մարդկային եռականութիւնը այսքան փայփայանար, այսքան ընդհանուր խանդաղատանքի մէջ իր ինքնախաբէութիւնը հունկնար եւ չի զարմանար իր արժանաւորութեան մասին այսքան ուշ գիտակցութեան մը պաշտէն խել: Ու մարդը իր քառասունքը պահեց, ծնօտին վրայ մօրուք մ'աճեցուց ու իր համայնքին հաւանութեամբը, առաջ Սատուած, եղաւ անոր Քահանան, դուք պիտի ըսէք փորձանքը: Ե՛հ, այո՛, բայց յանցանքը իրենը չէ: Իր վրայ արգահատեցէ՛ք միայն, բայց զայրոյթը պահեցէ՛ք ուրիշի մը, ան միւսին, մին՝ ապէտին՝ որ հաստըակութիւն անունն ունի:

Հայ եկեղեցիին կազմակերպութեան սքանչելի մէկ տրամադրութիւնն ալ ասն եղած է՝ որ քահանայական դասը առանձին նուիրապետութիւն մը չի կաղմէ, անկախ հանրութենէն, լրիկ իրմէ բարձրագոյն կղերական իշխանութեան մը կամեցողութեանն ու հաճութեանը արդիւնք:

Քահանայական «ցաւին» մէկ պատճառ մը կայ, ու անալ ժողովուրդը ինքն է:

Դառնանք հիմա հակադիր կէտին՝ դիտելու համար թէ իսկապէս հասարակութիւնն ու մանստանդ դեղի համայնքը կարծուածին չափ յանցաւոր պատասխանատու է իր ընտրութեանը մէջ: Ու կը տեսնենք թէ գեղին ու յաճախ քաղաքի մարդն ալ կարծուածին չափ դատապարտելի չէ՝ աղէտի մը, ողորմելի, քայքայած մարդու կի մը կոնակը փխտն տալուն համար: Կարողը, գիտակիցը ու իր մէջ օգտակարութեան պայմանները ամբողջացնող մարդը կը խուսափի քահանայութենէ՝ իր յատուկ պատճառաբանեալ հրաժարումն ունենալով:

Նս չպիտի ըսեմ թէ՛ գաղափարապաշտ, ազնիւ իտէալի հետապնդումն ընող անձի մը համար այդ բոլոր՝ առարկութիւնները անարդարանալի տկարութիւններ են միայն, նահանջի պատրուակներ: Խնդիրն այն է որ այդ ու այդ կտրդի անձնութեան թարձր թեւապրութենէն մղուած անհատականութիւններ քիչ ունինք՝ որոնք յանձն առնեն բարեփոխելու բոլոր արժանաւորութենէ, յարգէ ու դիրքէ ինկած վիճակները՝ զանոնք պահանջուած ու անհրաժեշտ թարձրութեան հասցնելով: Ինչ կը մնայ ուրեմն ընելիքը, — հասած մարդուն օձիքէն բռնել, իր ցնցոտին վրայէն նետել տալ, բազուկի ու ջրտինքի աշխատութենէն ձեռնպահ ընել զինքը ու ստեղծել ձրիակեր մը (parasite) ընկերութեան մէջ:

Յոռի չըջան մը եղած է ուրիմն այս քահանայական խնդիրը մեր մէջ, որուն համար յայտնուած ամէն ցաւ, ախտասնք, սրտառու-
թիւն ու պարսաւ բան մը արժած չեն ու բան մըն ալ արժեկիք
չունին, քանի որ շրջանակի մը նոյն կէտէն մեկնած ենք եւ ուշ
կամ կանուխ նոյն կէտին պիտի հասնինք նորէն։ Ազգային իշխա-
նութիւնները՝ տարիներու իրենց ընդ որ շրջաններուն մէջ՝ ծրա-
դրային դարման մ'իսկ խորհած ու հրատարակութեան տուած չեն
եղիր մինչեւ հիմա։ Բախտաբար գործունէութեան ու մեր գործադիր
ու հսկող ժողովներուն տխուր ամբողջութեան բարձրագոյն վկայու-
թիւնն է։

Օրինակի համար, Կեդրոնը դաւառային վարչութիւններուն ու
նոյն իսկ դաւառային քաղաքական վարչութիւնները — կրօնական
ժողովներէն այս կարգի խնդրոյ մը լուծման համար խեղացի մտա-
ծում մը յուսալը աներեւակայելի խնդրութիւն պիտի ըլլար—ինք-
նիբն չէին կրնար հրահանգ տալ՝ որպէս զի քահանայի պէտք ու-
նեցող ամէն գիւղ կամ թաղ իր քահանային՝ յարմար ընտրելին
Առաջնորդարան ներկայացնէր, որպէս զի անոր բացառձակ տնօրիւ
նութեամբ այդ ընծայացուն բարձրագոյն նախաիր թարանի մը մէջ
առնուազն երեք տարի ուսումնական ընթացքի մը հետեւէր, եւ
առանց այս պայմանին՝ Առաջնորդարանը մերժէր իր հաւանութիւնը
տալ անոր քահանայացմանը։ Նա այսպէ՛ս, Կենթագործութէ վիճա-
կային ամեն կեդրոն ունի դէշ աղէկ մըջնակարգ բարձրագոյն նա-
խաիր թարան մը եւ այդ թիկնածու ընծայացուն իր քիչ մը բնածին
ընդունակութեամբ կարող է գիտութիւններու վրայ նախնական
բաւարար ծանօթութիւն մ'ունենալ, իր լեզուին, կրօնի, եկեղե-
ցական, տոհմային պատմութեան բնական պաշար ամբարեւ, վեր-
ջապէս հասուն մարդու աշխատութեամբ սրտի ու մտքի ազնուա-
ցած վիճակով մը, ինքնազարդացման ընդունակ տրամադրութեամբ
մը դառնալ իր գեղին, իր համայնքին ու իր պարտականութիւննե-
րուն նուիրուիլ։

Պէտաւոր մարդու այս աշակերտութիւնը եթէ տարօրինակ ե-
րեւնայ առաջին նայուածքով մեր նախապաշարումներուն, գործնա-
կանութեան տեսակէտով երբէք կնճռոտ բան մը չունի, գեղացիին
համար մանաւանդ շատ իրագործելի է, քանի որ նիւթական մեծ
գժուարութիւններ չիկան իրր արգելիչ պատճառ։ Տարին մէկ քանի
դրուշի չնչին ծախքով մը քիչ շատ բարեկիրթ, չափաւոր ուսու-
մով, եկեղեցիին ու իր վարդապետութեան հիմնական սկզբունքնե-
րուն ծանօթ քահանաներ պիտի ունենայինք այն առեւ՝ հիմակուան
այն արդահատելի, ինկած ու բարոյազուրկ արարածներուն տեղ —
բացառութիւնները մեր գլխուն վրայ — որոնք իրենց գեղին ու
տեղին վրայ խալիկի ծանրութեամբ կը նստին։

Դիւրին, գործնական ու շատ պարզ դարման մը ահա «ցաւին»

որուն խոստումքն ունին բոլոր հայ համայնքները:

Ու այս դարմանը՝ ամէն Առաջնորդարան ու գաւառային ամէն կեդրոն կարող է զործածել պէտք եղած՝ առեն՝ առանց բարձրագոյն իշխանութենէն բան յուսալու կամ առանց ամէն հոգածութիւն ու խմատութիւն անկէ սպանկու վերջապէս:

Ուրախ ենք արդէն հոս արձանագրելու թէ Խարբերդի Առաջնորդարանը այս խմատով Շրջաբերական մը ցրուելու վրայ է իր հսկողութեան տակ դառնում գիւղերուն, գեղեցիկ մտածում մը ու որոշում մը՝ որ իրաւամբ պատիւ կը բերէ դայն զործադրութեան զնոզին եւ որուն համար բոլոր սրտով յաջողութիւն կը մտղթենք:

Առանց երկու կամ երեք տարուան ուսումնական ընթացքի մը՝ Առաջնորդն ընծայացուի մը քահանայացման հաստատագիրը՝ չսխալ տայ, անանկ չէ՞:

Ինչպէ՞ս կը գտնէք այս դարմանը:

ՌՌԻԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

(Ի Ե Ն Ա Ն Օ Ս ՈՒ Թ Ի Ն)

Կեանքիս օրերն հեզունակ,
Կ'անցնին յուշիկ, շարունակ,
Ես չեմ գիտեր նախանձ կոխ
Հոգիս չունի բուռն խոխ:
Լսե՛ր եմ որ գեղեցիկ
Թե ըլլայի մի աղջիկ,
Կ'ունենայի անհամար
Քճնոյ՝ սիրոյ ինձ համար.
Քղանցներուս usorns,
Ուր արդ չկայ քափառկոս,
Կը հաւաքուէր օրն ի քուն
Խօշ երանը, յար կայսուն

Իմ սիրահար խեղդերուն.
Զիս կընէին ծովերուն
Կայսրաշաքի քաղաքին,
Շոյանքներով կեղծ ու սին
Գոռնին զիս՝ գուրգուրոս
Գլխես միկնէւ usorns:
Իսկ ուրիշներ շաց կոծով
Կը քափէին իրենց ծով —
Արցունքներն իմ աղջիկ,
Եւ սրտերու հառաչին
Իմ անունս կընէին
Խօշ յանկերգ մը՝ սիրային:

* * *

Բայց արդ օրերս հեզունակ
Կ'անցնին յուշիկ, շարունակ,
Ես չեմ գիտեր նախանձ կոխ
Հոգիս չունի բուռն խոխ:

ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՒԱՌԱԲԱՐԲԱՌԸ

Ք.

Արրահամ Այվազեանի Բառամտոյը 42 էջերէ բաղկացած տետրակ մըն է և կը պարունակէ առաւել քան 2000 դառաւական բառ։ Սկիզբը կը գտնենք Հինգ էջերէ բաղկացած հետաքրքրական յառաջաբան մը ուր Այվազեան խօսելէ յետոյ դառաւական լեզուներու և աւանդութիւններու արժէքէն ու կարեւորութեան վրայ՝ մայր և երկրորդական լեզուներու վրայ տեսութեամբ մը կը վերջացնէ խօսքը։ Պէտք է զիտնալ սակայն թէ այսօրուան համար լեզուաբանական տեսակէտով շատ բան չեն արժեք Գարրիէլ Արքեպիսկ. Այվազեանի տեսութիւնները զոր մէջ կը բերէ, և թէ շնորհիւ Հիւպըմանի հետազօտութեանց՝ հնդեւոպական լեզուներու շարքին մէջ հայ լեզուին բարոյութիւն ուրոյն դիրք մը ունենալը հաստատուելէն ետքը — ինչ որ այսօր Եւրոպացի հայագէտներու կողմէ մեծ մասամբ ընդունուած է — ա՛լ բարոյութիւն անիմատ կը գտնայ «ապագային յօրինուելիք հանրագիտակ բառարանէ մը» սպասել հայ լեզուին ալ մայր լեզու մը ըլլալը ապացոյցանելու կարելիութիւնը, բան մը որ արդէն ապացուցուած է, մանաւանդ որ հանրաշխիտակ բառարաններ լեզուաբանական գործեր չեն։

Այվազեանի բանահաւաքի բոլոր աշխատութեանց մէջ տիրող ընդհանուր յատկանիշը այս բառացոյցակին մէջ ալ աչքի կը զարնէ։ Ասի բառերու շոր ու ցամաք և մեքենական հաւաքում մըն է միայն ուր անձնական վիտողութիւն, գննութիւն բնաւ զեր ունեցած չեն բառերու սեւ-դարձութիւնը, ստուգաբանութիւնը, նշանակութիւնը, ծագումը ևն. ճշտելու մասին։ Այվազեան ամէն դաւանի բառեր խառնիխառն հաւաքում ու շարած է առանց իւրաքանչիւր բառին ո՛ր դաւանի յատուկ ըլլալը նշանակելու ինչ որ մեծ կարեւորութիւն ունէր։ Բառերուն այբուբենական կարգին կանոնաւորութեան ալ գտնէ փոյթ սարած չէ, այլ զօհացած է իւրաքանչիւր տառով սկսող բառերը միայն իրարմէ զատելով, այնպէս որ՝ զտրորինակ, յոռաւն վերջը դրուած կը գտնենք յոռիդ, գոլէն վերջը՝ գաշէլ ևն.։

Գալով հաւաքուած բառերու արժէքին՝ տանց մէջ կան որ մասնաւոր դառաւական բառեր չեն այլ արդէն ծանօթ գրականացած բառեր, ինչպէս՝ բարի, բարկ, գոգնոց, գելու, գունջ, քեզան, խաթդան, ծամ, կազ կամ գազ (= Բիրրիէին բոյսը), կլափ, կթիկ, կոկեյ, կոճատ, կորեկ, մոլեղ, նմուշ, շալակ, տագր, տաշ, տօր, խոնջել, ևն. ևն. որոնց մէջ կան նոյնիսկ սովորական բառեր։ Չի հասկցաւ թէ Այվազեան ինչո՞ւ դրած է այս բառերը բանի որ անոնք գտնէ նշանակութեանց կամ առումներու ուշադրաւ փոփոխութեամբ մըն ալ չեն ներկայնար։ Իրաւ է թէ բանի մը առանկ բառեր ալ կան որոնք սովորականէն տարբեր առումներ ստացիր

են, բայց ի՛նչ արձէք կրնայ ունենալ զանոնք զիտնալը երբ գոնէ այդ բաներուն ո՛ր գաւառաբարբառէն առնուած ըլլալը չէ նշանակուած:

Կան նաեւ խիստ բազմաթիւ բաներ ալ սրոնք արդէն ծանօթ եւ գրաւանացած բաներու գաւառական այլայլեալ ձևերը կը ներկայացնեն, զոր օրինակ՝ աղջիկն (= աղջիկ), այտ (= արտ), արզե (= անձրե), խետ (= հետ), ժեք (= ծայր), կոշ (= կուշտ), կոխ (= գլուխ), կալաղ (= զազաղ), կըյրեղ (= կարել), հաւոդ (= խաղող), մեռ (= մանչ), մոռնոց (= մոտնոց), մոյռք (= մանրուք), պայկեկք (= պատկեր), սեպտակ (= սպիտակ), ֆըղ (= հող), քառ (= քաղցր), պարք (= պարաք), պըտըրեղ (= փնտուղ), սարոժ (= տատաւած), զերե (= ծառ), մեռալ (= խմանալ), գոյտեղ (= զանգաղ), փեռ (= փայտ), ձերձան (= զերձան), հարսայ (= հարս), հօրքար (= հօրեղբայր), կիւռնոց (= զոհնոց), արախոռքիւն (= երախոյսթիւն) են. ևն.: Այս կարգի բաներու թիւը 80էն աւելի համընդինք: Ստոյգ է որ բաներու այս կարգի այլայլեալ ձևերը լեզուաբանօրէն արձէք ունին գաւառաբարբառներու ձայնաբանական բնութեան համար եւ վերը յիշուած ձևերուն մէջ կան նոյնիսկ անանկներ որ ձայնաբանօրէն շատ ուշագրտու եւ հետաքրքրական փոփոխութիւններ կամ կրնանակաւորումներ կ'ընդհանրանեն, բայց ցորչափ յայտնի չէ թէ անոնք ո՛ր գաւառաբարբառին յատուկ են՝ կարելի չըլլաւ զանոնք գտնակարգել եւ անոնցմէ այս ու այն բարբառին ձայնական օրէնքները երեւան հանել: Այլազեանի Բառանմոյշին պէս հաւաքումներ սրոնք լեզուաբանական զոյն շանին եւ աւելի զրական օգտակարութեան տեսակէտով պարտաստուած են, ազէկ է որ զուր թու զոն այդ կարգի բաները սրոնց թիւը շատ մեծ գումարի մը կրնայ հասնիլ՝ եթէ ամէնքն ալ հաւաքել հարկ ըլլայ: Խնդիրը կը տարբերի սակայն երբ կազմի մասնաւոր գաւառաբարբառ մը ձեռք առնել եւ զայն իր ամբողջութեամբ ծանօթացնել, այն առնել հարկ է անոր բովանդակ բառաւորները զրի առնել:

Այլազեան էֆ. կերելի թէ իրաւամբ ուղած է իր բառացուցակէն զուր թուով օտարամտաւ բաները քանի որ անոնցմէ մաս մը առանձին յաւելուածով մը զրած է բառացուցակին հակը, բայց հակառակ եղած դիտութեան՝ մեծ թւով օտար, մասնաւոր թրքերէն բաներ սպըրած են բաներու շարքին մէջ իրիկ գաւառական հայերէն բաներ. զոր օրինակ՝ թրքերէն են քոս (= սուխան), խպիկ, զիկընեան, աղու (= թոյն), լանկառի, բարխաւ, կոշկոշմ, ամե (= մօրաբայր), եւի (= հօրեղբայր), արալ-բարալ, բաղեայ, քօրոշի, սազակ, տիւշիկ, օխ (= սիւն), քաթ, հոշու (հրս), ևն. ևն., պարսկերէն են՝ բիր, լարեք (= չար-հէք), ևն., արաբերէն են՝ ալմ (= ալմ), առ ևն.: Այս կարգի օտար բաներու թիւն ալ 50էն աւելի համընդինք: Թէ՛ Պօլսոյ թէ՛ զաւառներու մէջ հայ յօլաղղին բերնէն կարելի է բազել ահագին թուով ասանկ օտար մասնաւոր թրքերէն բաներ սրոնք իհարկէ չեն արժեր որ հաւաքուին: Գաւառաբարբառներուն փոխ առած օտար բաները ուշագրութեան արժանի են միայն սա տեսակէտով որ անոնք շատ անգամ գաւառ-

ռարարառին ձայնական օրէնքներուն հպատակած են և կը ներկայացնեն հետաքրքրական փոփոխութիւններ, իսկ անկէ զուրս՝ դրական տեսակէտով բան մը չեն արժեր բացի անոնցմէ որոնք ալ բոլորովին հայացած են և մանաւանդ իրենց հոմանիշ բուն հայերէն բառերը չունին:

Գաւառական բառերու ուղղագրութիւնը բաւական յոռաբեր խնդիր մըն է և ասոր մէջ կարելի եղածին չափ յաջողելու համար հարկ է ուսումնասիրած ըլլալ գաւառին արտադրութիւնը, ձայնաբանական երեւոյթները և զիտնալ թէ այսինչ գաւառին այսինչ ձայնը հայերէնի ո՛ր տառին կը համապատասխանէ: Սակայն կան բառեր՝ որոնց ստուգաբանութիւնը կարելի կըլլայ ճշտել և այն առինն ուղղագրութիւնն ալ ինքնին կը ճշտուի: Զորօրինակ՝ գիտենք թէ փայլ արմատին կրկնութեամբ կազմուած է փալփալ (= փայլ — փայլ — ւլ) կրկնաւորը որուն հարկաւ մէկ ուրիշ ձևն է փլփլալ զոր սակայն Ա. Այվազեան ուղղագրած է բով բլբալ: Եսոյէս նաև բարձր որ պէտք է ըլլալ փառ (= փշառ), գափանք որ պէտք է ըլլալ կափանք (= կափառիչ): Գարձեալ սխալ են պակոռնի, տագրվրտիկ, տալվտիկ ձևերը որոնք յայտնի յօդուակներն են և պէտք է որ ուղղագրուին պակոռնք, տագրոռնք, տալոռնք: Չենք ուզեր յիշել սերիշները:

Ինծի կը թուի թէ ինչ ինչ բառերու բնծայուած նշանակութեանց մէջ ալ սխալներ կան, բայց գաւառական բառերու նշանակութիւնները գաւառէ դուրս այնքան կը տարբերին և այնքան տարբեր տարբեր առումներ ստացած են որ դժուար կըլլայ այդ մասին պնդել, ուստի զանց կընեմ բառեր մասնաւոր ընել:

Հակառակ այս քանի մը թերութիւններուն՝ Այվազեանի Բառանունը չի զազրիր ուղղորտ և օգտակար աշխատութիւն մը ըլլալէ: Օտարաւորներէն, աղաւաղեալներէն կամ ծանօթ դրական բառերէն զուրս՝ որոնց թիւը արդէն մեծ բան մը չէ, կը գտնենք ահագին թիւ մը զուտ գաւառական բառերու որոնց մէջ կան խիստ զեղեցիկներն ալ, լեզուական մարգրիտներ պարզապէս որոնք հիացում կ'ազդեն, զորօրինակ զեղեցիկ ու նոր բառեր են հեռեկանները, դեռեկ, զովան, մանոց, շճառ, իշտուռնի, կոշեղ, կաշմաս, շարուն, կրեշակ, բանդրեղ, աշագար, սրտանոց, քրցաման, ժուրաց, քաննատ, խոտկոռ, ծեղեղեղիք, հերոսընեկ, պալուշակ են: Յետոյ կը գտնենք կարգ մը բոյսերու անուններ, բայց զրոշ բախտաբար նշանակութիւնները ճշտուած չեն ընդհանրապէս, ինչպէս՝ պտուռնի, սեթոն, սապոնիկ, աջլ, ցեծալ, բեռնեկ, գանակ, պող, բորբ, կատուռնի, կիւնճ, մուրտ, խոզեր, խեզ են: Չեմ գիտեր թէ այս բառերը Հայքոչասկին մէջ կա՞ն: Կը գտնենք նաև հիւանդութիւններու հայերէն անուններ, ինչպէս՝ սալորիկ, շամ, կտուշրս, ջրջրուշ, խաչան են: Որոնց նշանակութիւններն ալ պէտք ունին լաւագոյնս ճշտուելու հասկցուելու համար թէ ճշտի ո՛ր հիւանդութեան կը պատկանին: Նմանապէս կը կը գտնենք բազմաթիւ երկրագործական, հովուական և անական առարկաներու և գործիքներու անուններ, ինչպէս նաև ամաններ, պտուղներ, կերակուրներ են, զորոնք մի առ մի յիշելը շատ երկար կըլլայ:

Ինչպէս վերը յիշեցինք՝ բառացուցակիս վերջը կը գտնուի նաև յս-

ւելուած մը զանազան լիզաներէ փոխառեալ բառերու որոնց համար «տարակոտականք ըստ սմանց» կը գրէ Այվազեան էֆ.։ Բայց մենք այդ բառերը բնական չգտանք որ և է բառ որուն օտար բառ մը ըլլալուն տարակոյսի տեղի ըլլալ։

Կը վերջացնենք մեր բննադատականը փախքելով որ զաւտացի բանասէրներ հետեւին Այվազեան էֆ.ի օրինակին, տեղի խնամքով և խղճաբար աշխատութեամբ իրենց զաւտի լատագոյն բառերը զանի հաւաքելով և ի լոյս ընծայելով հիմէ չեն կոտոր իրենց զաւտաբարբառն ամբողջութեամբ ստամանտիբել։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԳԵՂԵՑԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ՓՈՒՆՁԻ ՄԸ ՀԱՆԴԷՊ

Անոնք որ վերջերս պատահութիւն ունեցան Ֆրանսական ծանօթ հանգէսի մը, Les Annales Politiques & Littéraires ի Ծննդեան թիւին առթիւ իւր ընթերցողներուն պատճառած հրապուրիչ անակնկալը վաշելելու. — գրական շքեղ սեղան մը որուն երկին երկին, աշխարհն ու թէ՛ մայրի ծաղիկներուն շուրջը, երազկոտ կամ մտախոհ, եկած էր հաւաքուիլ Ֆրանսացի հայակապ զբաղեւորու ընտրեալ մասը, — համակրանքէ դատ ուրիշ զգացում կրած ըլլալու չեն անշուշտ, մտածելով վեհաշուք ընթացքին վրայ այն պարբերականին որ այսօր քսան տարուան յաջող շրջան մը կը բոլորէ։

Օտար մամուլին մէջ այս կարգի գեղեցիկ երևուոյթներու հանդպած պահուստ — երեւոյթ ոչ միայն յարատեւութեան այլ աւելի նիւթական բարգաւաճումը՝ սեռակէտէն դիտուելով — չպիտի կրբնայի վերապահել իմ սոցաւորութիւններս Հետեւաբար, պարագան բարեգէտ կը նկատուի, այդ հանգէսին շահեկան յաւելումը Արեւ. Մամուլին ընթերցողներուն ներկայացնելու առնես, բաղդատական հպանցիկ համեմատութիւն մըն ալ փորձել օտար ու հայ լրագրութեանց մրցումն եղանակին մասին։

Այդ հանգէսին խմբադրութիւնը, այս անգամ, միացնելով իւր այդ անջատ թիւին մէջ աշխարհի բոլոր ազգերուն ու ցեղերուն իզական ամենազեղեցիկ տիպարները, հաճելի նիւթ մը կը նետէ մէջտեղ, տիեզերական գեղեցիկութեան մրցումն խնդրելը, զոր լուծելու աւանդ մըն միջոց ձեռք առած է արդէն, հաստատուելով այս առթիւ քննիչ մարմին մը (Jurý) ժամանակակից արուեստին խորհմուտ անձերէն բաղկացած։

Փափուկ պաշտօն, արդարեւ, Jurýին յանձնուածը, քանի որ անիկայ կը կայանար ալպօմին մէջ երևցած դիմանկարներուն ամենէն ցայտուններէն տասը հատ արժանիքի կարգով դասաւորելուն մէջ, ասոնց իւրաքանչիւրը կոչուած ըլլալով համադրել աշխարհի այսինչ ցեղին կամ այն ինչ համայնքին՝ իրեն համապատասխան գեղեցիկութիւնը։

վճիւր արձակուած է արդէն քննիչ մարմինն կողմէ — որուն տնտեսական տնտեսութեան մէջ Լ. Պօնտայի, Ժէոֆի, Լըֆէֆֆ, Ալպէո Կիլօմի, Ասօլֆ Պոնտայի պէս հեղինակութիւններ զբաղակցողներն խնդրին անմիջական լուծուած արտադրող — եւ վճարողը կընթուելով ծանօթ նոտարի մը յանձնուած:

Բայց ամէնն ալ չէ՝ Հրապոյցը կատարեալ ընելու համար, խմբագրութիւնը, միւս կողմէ, հրաւիրած է իր բոլոր ընթերցողները մասնակցելու ալ հանրապետութեան հետեւեալ պայմաններով:

Իւրաքանչիւր ընթերցող պիտի կրնայ թերթին առաջին էջին մաս կազմող քուէթուղթին վրայ իր պատշաճ դատած կերպով ու իր ուրոյն ճաշակին համաձայն տա անուն թուել նշանակուած վաթսուս ազգերու կամ համայնքներու մէջէն ընտրուած՝ առանց անձնական անունի յիշատակութեան, ալ զորօր. պարզապէս «Փըրանսուհին», «անգլուհին» եւ բոլորը գործածելու պայմանաւ եւ ստորագրելէ վերջ յիշեալ քուէթուղթը պիտի դրկէ խմբագրութեան քարտուղարին առ առաւելն մինչեւ 20 Մարտ:

Քուէհամարը փակուելուն պէս, քննիչ մարմինն կողմէ պատրաստուած ցուցակը բացուելով պիտի կարգադրուի հանրային նիստի մը մէջ. Հետեւեալ օրը քուէթուղթերուն բացումը պիտի տեղի ունենայ եւ բոլոր անոնք որ ժառանգել են ցուցակին, պիտի նմանին կամ անոր սարունակութիւնը պիտի յիշեցնեն, մէջնորդին պիտի բաժնեն երկու հարիւր մը ցանակ, պատկառողներուն տրամադրութեան տակ դրուած՝ չարթաթերթին վարչութեան կողմէ:

Ինչո՞ւ ալ յառաջաբանը թուելու փորձութիւնը կ'ուսնանամ... Անո՞ր համար որ կատարեալ ներդաշնակութեան մը առջեւ կը գտնուի ինքզինքն — մէկ կողմէն չարթաթերթի մը ճոխ հանգամանքն ու իր ընթերցողներուն ու բաժանորդներուն հետ մտաւոր մնայուն հաղորդակցութեան մը մէջ գտնուելուն օգտաշատ պարագան նկատողութեան առնելով, թէ՛ զանազան առիթներու մէջ, այլ հանդէսին ցոյց տրուած համակրութիւններ ստեղծած ըլլալով վիճակ մը որ հաւասարապէս զնահատելի ընթերցելու մը կրնայ ունենալ երկուստէք — թերթին ու դայն կարգադրողներուն կողմէ — կը մղուի յիշատակութիւնը ընել առանց ինչ որ ա'լ ըլլայ, նիւթական փայլուն պայմաններով ու զբաղման անբաղդատելի ուժերով մշտաթարմ ու մշտառոյգ պարբերականի մը համար դժուար չէ անշուշտ իրերու ալ կարգի նախանձելի կացութիւն մը յառաջ բերել:

Բայց թղթատե՛նք երեսները Ահաւասիկ առաջին պատկերը, Օր. Սէսի Սօրէլ, Փրանսուհի, ծանօթ պատմագէտին աղջիկը թերեւ, չքեղ մաղբու շրջանակին մէջ առնուած թուի գէմքով մը որ նսեմանալու վախը կուտայ սակայն յաջորդող երեք ուրիշ բարեզնիներու իրարմէ տարբեր շնորհներուն ու առաւելութիւններուն հետ՝ բաղդատմամբ: Անկիւն մը Տկն. Ժէոֆի կալուան է, առջին Օր. Անտոէ Մէկաուր, եւ անա ժան Հատինկը, նշանաւոր գերասանուհին որմէ ա'յնքան անուշ յիշատակներ կը պահէ Բերային:

Տկն. Ալֆօնս Տօմէ, Փրանսուհիին նուիրած իր յօդուածին մէջ պերճօրէն ներկայացուցած է հող, դրէի ճարտար հարուածներով, Բարեզնի կինը իր նկարագրին, մտահոգութիւններուն, նախընտրանքին, ընտիր ճաշակին, իր խնկական տխրարին մէջ վերջապէս — եւ անա անմիջապէս Անգլիա ենք: Օքթավ Իւզան կը խօսի, Ժիւլ

Լըմէթու կը քերթէ, եւ Իրլանտուհի Միս Մօտ Կոն, իր սեւեռաբեր նայուածքով, Միս Մէսի Էնարլսըն իր համակրելի դիմագծութեամբ եւ Միս Լիլիան Ռըսէլ՝ հրաշալեղ աչքերովն ու ձիւնաթոյր կարապի շքեղ պարանոցովը իրարու հետ կը մրցին։ Բիշ մը վարը դերմանական, աւստրիական եւ հունգարիկ աւելի կամ նուազ հրապուրիչ անպարներ կը յաջորդեն ասոնց։ Սէրփինն է այս անգամ համապատասխան Ա. յօդուածին տակ երկնցողը ու Էմման Լըմէթիէ երրորդին։

Օ՛հ, Ինտալիան։ Ռընէ Մէդըուուա եւ Սիւլլի Բրիւստոմ իտալուհիներու հիատեսիլ գեղեցկութեան փառքը կ'երգեն։ Ան ի՞նչ մատոնական շղթայող հրապոյր Օր. Գալալիէրինը մանաւանդ իր խոշոր երկնահայեաց աչքերուն ու ալապատարէ կուրծքին երջանիկ ձոխութեամբ . . .

Հապա Սպանիան։ Տկն. Օթէրօ իր սեւ, շանթող աչքերուն, հարուստ մաղերուն խուրճին, ձիւն առանկալարին ու մսուտ թւերուն ամբողջ հմայքովը կ'ուղէ յաղթանակ տանիլ կարծես Օր. Կուէստէրօյի վրայ, թուիս սպանուհի մը ան ալ, զրգոյն շնորհներով զինուած։

Բօրթուկալ եւ Ֆինլանտա պայքար մղելու եւ մրցանակ չահելու բաղդը ցոյց չեն տար։ Զուիցերուհին դեղեցիկ է ու հրապուրտ եւ Ատոլֆ Պրիսօնը ունի իբր գնահատիչ-յօդուածագիր։ Նորվեկուհին սիրուն ու ժպտուն գիմագծութեամբ ախպար մը կը ներկայացնէ, խարտեաշներու գեղեցկութիւն, Հիւսի Լը Ռուեի բացատրութեամբ։ Շուէտուհին սպիտակ մորթով ու ամխապոյն փայլ սկնաւցայտ աչքերով, Ալգասուհին . . բայց անցնի՛նք։

Մրադ թղթատում մը՝ Անրի տը Ռէնիէի կողմէ գնահատուած երկուութեան տիպար Պելժուհին մոռցնել կուտայ կարծես ինչպէս նաեւ Հոլանտուհին եւ գուցէ «չեկահեր ու կանանչ աշուի» ուսս կ'ընը որուն հոյակապ ներկայացուցիչն ըլլալ կը թուի, մեծագիր ձեւին մէջ, Տկն. Վէրա Նիսիտօֆ։ Ու յանկուցիչ Տանիմարքացի կընծ, թուի ու պարզուկ Սերպուհին որ գլուխը capuchonի մը մէջ ներկայացուած է նոյն ինքն շնորհագրող Տրակա թագուհիով, սելլուն Ռումանուհին եւ դերադանցապէս պաշտելի Հելլենուհին որ ժօրժ Գլէմանսօն ունի իր շտալ հրապոյցներուն ապշած խընկարկու, ո՞վ կ'ուղէք որ յաջորդէ . . . — Հայուհի՛ն։

Հայուհի՛ն։ Երեւակայեցէք դատարիկ տիպար մը, թանձրամարմին, յաղթակառօյց երեւոյթով ու անդական տարազով, Զանկաքի լուսանկարչատան անհրապոյր իշխեին արդիւնք, որ կատարեալ հեղուկութիւն մը կը թուի, ճշտութեան եւ նախնարութեան անսակէտերը նկատողութեան ասնուելուն, Ռէօթ լինկէրի ներկայացուցած հոյակապ ու արուեստատ աշտագրութիւններուն քով։ Ո՞վ է եղեր սա իւրիկ Զանկաքին որ համարձակեր է հայուհին պատկերացնել այդ անշուք ու ողորմուկ կեպարանքին մէջ։ Հայ Կինը ասանկ կ'ըլլայ։ Առանց անունի յիշատակութեան մը, իբր թէ գուրսեցիի համեմատ ախպար մը լուսադրելով ցուցադրելու տիմար հաճոյքին համար միայն, ա՞յդ ըլլալու էր Զանկաքի ըմտնած արուեստին հրաշալի՛ գաղանիքը . . . Եւ մտածել թէ ալպօմին մէջ ընտրանօք եւ միկեռոյն ցեղէն խմբովին երեւցած միջազգային անպարներուն մէջանող, հայ կ'ընը, միամիտակ, ամօթի ու նուաստացումի կատարեալ առդնապ մը կրելու դատապարտուած է այդ կերպով։

Անախորժ միջանկեալի այս մինակ երեւումը, սակայն, որ ոչ մէկ կերպով պիտի կրնար արդարացնել հանդէսին խմբադրութեան ունեցած ճաշակին ու հմտութեան դոյութիւնը հայ կնոջ գեղեցկութեան ու բարեբրտուն վրայ, ո՛չ ալ սկզբունքի եւ իրաւունքի սահմանը որ չէ յարգուած՝ իւրաքանչիւր ցեղէն որոշ թուով մը տիւ պարներ ցուցադրելու ահզ անհաւասար ներկայացումներու քմածին դասաւորում մը ընելով, այդ երեւումը, կ'ըսեմ, այնքան անբաւականօրէն իր նկարագրականը ունի հրամցուած Ռօպէր Վայյէի մը կողմէ այս անգամ, որ գաւառի հայ կնոջ բարեբրտ իբր թէ դժած ատեն օգնութեան կոչելու պէտք տեսած է այս առթիւ անոր՝ պանիրի, անուշեղէնի, դօրդի ընտիր տեսակներ պատրաստելու պէս ծանօթ առաւելութիւնները եւ։ Մեղք որ հոգեբանութեան, լուրջ ուսումնասիրութեան հետքն իսկ չկայ այդ կցկառուր, մակերեսային թային հատուածին մէջ որ պարզ ցոլացում մը կը մնայ մինակ՝ դաւառի հայտնիին ընտանի ապրեւանքներին նկատմամբ [1]

Երկար պիտի ըլլար այդ համառօտ գրութեան քննադատելով դրախը, միայն թէ աւելորդ չէ դիտել տալը թէ Զանկաքի եւ Վայյէ գերագանցած են ինքզինքնին՝ իրենց արտադրած ու նկարագրած գործին մէջ . . . :

* * *

Որքան որ ալ լեռնական առողջ ծաղիկ մը տպաւորութիւնը տալու ճգնէր հայ կնոջ իր այդ անսեթեթ երեւումով, պարագան հանդիսաւոր ըլլալուն, չպիտի ներուէր անշուշտ այդպէս անխնամ մուտ գործել տալ իրեն այդ սալօններու, պոստալներու կամ մտերիմ զարդախոցերու յաճախ նենդ բայց փայլուն մեղսակցութեանց անձնատուր՝ ձօն կ'ընէր չըջանալին մէջ։ Արագ բայց թափանցող ակնարկ մը, արդէն, պիտի բաւէր այս վերջիններուն իրենց զգացուցած այլազան շնորհներովը նախընտրուելու, տիրելու մտածումին մատնել տալ։ Հոգեբանական տեսութիւն մը ընելու դիտաւորութիւնը չունենալուս, չեմ փորձուիր աւելի բան ու ըստ այդ շնորհներուն գեղեցկագիտօրէն ունեցած արժէքին ու արժանիքին մասին, միայն թէ այժմէն կը գուշակեմ այն գաղափարի ու կարծիքի բռն ընդհարումները որոնք պիտի ահզի ունենան անտարակոյս՝ յառաջիկային այդ տիպարներուն մէջէն ընտրուելիք տասը գեղեցկութեան պսակաւորներուն եւ . . . եւ անպսակներուն ալ շուրջը։

Ամբողջացնելու համար չարքը՝ անցողակի յիշենք սիրուն քողածածուկ Զմիւռնուհին, Պերմանական, Հնդիկ անհրապոյր քիթերը, Սէյլանի, Թանքինի, Սիամի, Գոլինչինի, Ճաբօնի, Չինու, Կուինէայի, Ճիպութիի, ինչպէս նաեւ Ամերիկեան հանրապետութեանց գեղեցիկ սեռերու ներկայացուցիչները.

Իսկ սիրտ ու ա՛չք պէտք է Նոր Գալեանիոյ տիմար էգը, Մաօրի լալկան կնիկը կամ Թանիթիի ու Բօլինէդիոյ սեւուլիկ վայրենուհիները դիտելու համար որոնք Լօթիի հրաշալի գրչին տակ — մոգական գաւազան — պիտի գեղեցկանան ու հրապուրեն կարծես . . . :

[1] Այս մասին առանձին դիտողագրեր ուղղուած են արդէն հանդէսին եւնքագրութեան եւ Պ. Վայյէի բո՛ւն հայունին ներկայացնող վայելուչ դիւնակարի մը հետ։ Ծ. Բ.

* * *

Հիմայ որ միջոցներուն ներած չափով ներկայացուցի Annales-ի այս յաւելուած — աշխատութիւնը որ ինչ ինչ թերի կողմեր ալ կը պարունակէր հակառակ իր առաւելութեանց, կը մղուիմ այս առիթը դորձածիկ անցքի մը յիշատակութեամբ զբաղելու պահ մը միայն:

Մեր լրագրութեան մէջ ալ փորձեր տեղի ունեցած են եթէ ոչ լայն սահմանի մը մէջ ընթերցողներու սեւեռեալ ուշադրութիւնը մնայուն հանգամանքով մը իրենց վրայ հրաւիրելու, գէթ աւելի համեստ ու սահմանափակ հղանակի մը դիմելով այդ պէտքին դոհանցում տալու համար: Այսպէս, վերջին օրինակը զոր Մասիս ընծայեց, մրցումի հրաւէր մը կարգաւոր մեր բոլոր զբողներուն ու բոնցմէ լաւագոյն նորավէպը արտադրողը պիտի ստանար ոսկի ժամացոյց մը, թարմ յիշատակ մը կը մնայ տակաւին մեր ամենուս մտքին մէջ:

Ինչ պատահեցաւ սակայն: Յայտնի է: Գաւառացի դեռատի գրող մը յաջողած ըլլալով պսակաւորի տիրութիւն արժանանալ, ամէն կողմէ ձայներ բարձրացան — խոստ, սուր, ու թէ՛ նենգոտ ձայներ — այդ յաջողութիւնը տարակոյսի ենթարկելու համար: Բայց ժիւղին իր վճիռը արձակած էր արդէն: — Ու ժամանակ չանցած, Մասիս վերջ կուտար այդ գնահատելի փորձին, չուրջի խափանարար աղմուկին թէ տիրող անախտութ զգացումներու յաւելումին առջեւ դուցէ գառնացած:

Առանց ծանրանալ ուղեւոր յիշեալ չարախաթներթին այս օգտակար արահադրութեան վրայ որ աւելութեան դատապարտուեցաւ այսպէս — հակառակ մինչէ շատերուն բաղձանքին — հրապարակը, այսօր, տարբեր սահմանումներ գծելու վրայ է մրցումի աշխարհն ուրիշ, ասպնովարար լայն ու քաջ ուսումններ, յանդուգն վազքեր ու յաջողութիւններ չէ՛ որ պիտի յիշեմ: Ընթերցողներու հետ մտքի մնայուն հաղորդակցութեան մէջ գտնուելու միակ պայմանն է դարձած յաճախ մեր թերթերուն համար՝ մղուած ազտութեամբ ու գաճաճ պայքար մը իրարու միջեւ, քանի մը թիւ աւելի քշելու խեղճուկ նկատումով ղինուած միայն, առանց հիմնական լուրջ սկզբունքներու ու դարգացումի անկեղծ փափաքներու պէտք զգալու, ինչ որ ներուժ առաւելութիւն մը պիտի կրնար ըլլալ անտարակուսելի կերպով՝ Պոլսահայ լրագրութեան արդի աննկարագիր փրձակին օգտակարապէս նպաստող:

ՄԻՀԱՆ ՈՒՂՈՒՐԵԱՆ

ԿՐԹԱՍԷՐԻՆ ՆԱՆԴԵՍԸ

Վառարանին անկիւնը ամայի, սիրար թափուր ու հոգիներ ապերձանիկ կ'ըլլան առանց խայտաոյոյ մանուկի մը ճոտուրին ու ճիչերուն: Ու լեւ գիտեր ինչ մը կրած է առաջին օրերն ի վեր Կրթաւոր իր սարքած հանգիւսներուն մէջ, որ այդ անախտական ժպիտներուն հանգոյն անհրաժեշտ պէտք մը կարճած են այլ եւ անոնք, որոնց բացակայութիւնը արամապէս պիտի ճմլէր սրտերը, այն որտեքը մանաւանդ՝ որոնց համար այդ անունը

մայրենի լեզուի վերածնունդն ստատորոշ նուիրականութիւն մը կը նշակա-
կէ պարզապէս։ Ու գիտել պէտք է թէ շարունակ նորութիւն մըն է մաս-
ժուածը, անձայն ու անշշուկ դարձունեութեան երկար տարիին մէջ սիրուն
անակնկալով մը երեսն կուլայ կրթութիւնը, միշտ յօգտալին, կերպ մը
երկնային երանութեամբ զեղուն, պէմքը ուղղած մայր հոսրութեան ու բա-
զուկը երկարած յիտունի մօտ ժողովագրուի մանուկներու ու խնայամկտի
վստահութեամբ թէ ոչ մէկը պիտի գլանայ քաջալերանքի բառ մը, հա-
ւանութեան գրաւական մը։

Ու համագումար համար ըսածներուս ճշմարտութեան, կը բաւէր անց-
եալ կերակի ներկայ դանաւիլ Հովհաննիսեանի սրահը քանի մը ժամ, ու
ըմպել երանութեան այն խոստովուի վայրկեանները, որոնք այնչափ քիչ
կը շնորհալին մեզի բազմին, ու պաշտօն ունին զուարթակին ճառագայ-
թումով արտաբերել մտացումին այնչափ կարօտ մեր հոգիները։ Այդ
սրահը — չեմ գիտեր թէ աշխատ վերակրկնում մըն է սրիշ անգամ մը
գրածիս կամ շատ անգամներ զգացածիս — կոյսի մը անմահական անու-
նին նուիրուած շէնքին այդ սրահը՝ երջանկագոյնը ու միկնայն ասուն էն
զմբազուն է բոլոր ճանչցած սրահներու։ Սերունդներ սրահած են հոն ու
խայտացած, երկնքներու նուազները հանդիպած են հոն ու էութիւններ
ողեւորած, բաժանումի ոչ մէկ հառաջ, ու տրամութեան ոչ մէկ ճիշդ տը-
ճաղանկած են անոր պատկերուն ներսիցին, ու տարուան մէջ մէկ քանի
գիշեր՝ սանձարձակ երջանկութիւնը սովորած է ծիծաղիլ հոն մտացումի
վիշտերուն վրայ։ Այդ սրահը իրականութիւնն է։ Անիկ զուրս Յիշատա-
կը կը սկսի։ Դերագոյն յազումի ողորութեանն հաք հակադրութիւնը ա-
ւելի կը զարնէ աչքի երբ գիշեր մը առանց լոյսի երթաւ շրջիլ այլ սրահը,
որ մենաւոր ու լրուած է հիմա, առանց պարի ու նուազի, եւ որ խորհրդա-
ւոր մթութեան մէջ պլլուած մտերմագրուի հոգիի մը բարսուանքը կը զ-
գայ ու կը ստառայի։

Մանուկներ բռնած իրենց ծնողներու ձեռքերէն, կայտառ ու զուար-
թագին, նայումքին անպատում անուշութիւնով լեցուն, կուտնորդէին
հոն, իրենց սիրական պարտեզի հանգիսին։

Դեռարդոյ ստատաններ, Մանկապարտեզի հին սաներէն, կ'մեծարե-
ին հիւրերը։ Շարժական թառեր-բեմին առջեւ վար սղոյրին վրայէն Ա-
զամեանի մէկ նմանութիւնը անքթիթ կը սեւեռէ իր նայումքը բազմու-
թեան։ Շատերուն վրայ նախորդ շարժումն պարտահանգէսէն մնացած առ-
կաւին զաւար ստեղծ կը գաղարուէին։

Կան պարագաներ ուր մարդ վերացական յազումներու անձնատուր
կը մտնայ կարգը ու եւ յայտագիրը աչքէ անցունել չեմ մտաբերեր
հանգիսին կանոնաւոր համարատուութիւնը բնելու համար։ Կարգը շատ
անգամ անկարգութեան մէջն է բռնած է վհահրամ, անոր համար պիտի
ըսեմ ինչ շարքով որ կազմած էի մտածումներս այն օր։

Մտախնդրով սղանուեցաւ երգը Պ. Շ. Սթիւարտի, այդ համակրելի ու
ազնիւ օտարագրիկին, որ երբէք մերժումով մը չէ պատառխանած ցարդ
բարեխիրական որ եւ է հանգիսի մասն սկսելու համար ուղղուած հրաւեր-

ներուն ինչ որ անկեղծ շնորհակալութեան է արժանի:

Պ. Լէօն Վարդանեան երկիցս զաշնակի առջև ցոյց տուաւ զնահատե-
լի կարողութիւնը իր սիրող արուեստագէտ, որ գիտցած է զրազան զբա-
ղումներու մէջ կեանքի ելեւջներուն վերի սիւսել նուազի ներդաշնակու-
թիւնը: Երկարատեւ ու համակիր ծափեր:

Օր. Նուարդ Խօրասանճեան արդէն ծանօթ իւր մէկը՝ Խզմիրի հայ
գեղեցիկ սեսին պատուարեր այն անդամուկներէն որ արուեստագէտի
հաղուազիւտ ու չքնաղ յատկութեամբը օժտուած են, Եւրէնը՝ հայացուց
— հասկցողներու՝ վկայութեան համաձայն — առանց նօթատետրի ու
մատի, ու արժանապէս բուռն ու ջերմագին ծափերով՝ զնահատուեցաւ,
Կրթատէրի կողմէն նուիրուած զեղահիւս փունջով մը միասին:

Ու այս գաշնակութիւններէն վերջ, որ բնաւ զգալի չըրին համբաւա-
ւոր թրիւթին պակասը, հանդիսականները որոի իրական յուզումներով
ունկնդրեցին Օր. Միրիամ Ա. Կոստանդի զոյգ՝ արտասանութիւնները,
առաջինը արտմագին հրաշակեալ մը մայրական սիրոյ, մէկը այն՝ չքնաղ
հատուածներէն, որոնց մէջ բանաստեղծութիւնը կ'արտատուէ զլիսահալ,
ու երկորը թրթռուն ու ծիծաղաշարժ կտոր մը, վարդի զոյն ու փետուրի
հանդոյն: Պէտիկ դիմակաւորի զգեստը նիւթն էր առաջին արտասանու-
թեան, զաւկին համար իր մնացած օրերը ինքնակամ՝ ներսու նուիրած
անտիական ու տարի՝ մանկամարդուհի մը կեանքին մէկ էջը: Իր հրեշ-
տակին ափշնափ սիրած զիմակաւորի զգեստը առաջին հաջոցած օրուան
իրիկունը հիւանդ կը պառկի տղան, մէկը այն անողոր. տխրեւն, որոնք
աշխարհ զրկելով Առնուած կը լացունէ մայրերը ու մանկիկները իր շուրջ
կը հաւաքէ: Բժիշկը կուգայ, գործողութեան մը պէտքը անհրաժեշտ լի-
նիւր կը յայտարարէ, մայրը կ'ընդվզի զողահար այլ կը համակերպի վեր-
ջապէս ու մանուկը իր սիրած զիմակաւորի զգեստին մէջ՝ կենթարկուի
վիրաբոյժին հատու վործիքներուն, ու լացող մոր աչքերուն տակ կ'աւանդէ
իր թիթեռնիկ հօգին: Այս էր պարզ նիւթը այլ մենախօսութեան, զոր
ամփոփելու տկար փորձը ըրի վերը: Ատանկ զրուածքները չեն ամփոփ-
ուիր սակայն, կարդալ պէտք է զանոնք ծայրէ ծայր ու մանաւանդ լսել
պէտք էր: Իմ բառերը ակեալ՝ պիտի չկրնան պատկերացունել այն անն-
զոտ ու ցաւազին յուզումը որով Օր. Միրիամ Կոստանդ յափշտակեց
ունկնդիրները, ու լացուց շատ զեռտախ մայրեր, որոնց սիրտը արիւնած
է նման պարագաներու տակ, ու բուռն ու որոտողին ծափեր, հրաւիրե-
ցին զայն վերստին բեմ, ուր այս անգամ վարդազոյն մուճակին պատ-
մութիւնը բնաւ ծիծաղկոտ թրթռուն ու ծպիսաներն էին որ յաջորդեցին
տխրազին մտածումներէ վերջ:

Անկեղծ շնորհակալաց ու շնորհատրութեան արժանացաւ Պ. Զեր-
պինի, համակրելի օտարազգին, որ իր «Քաղաքալար մարդ»ին ու այլ
Քաղաքալարութենէ յառաջ եկած անպատեհութիւններուն կատակախառն
մէկ պատմութիւնը բնաւ յունարէն պարզ՝ ու ժողովրդային լեզուով մը,
ու մանաւանդ իր զորանջին ու ամեն զորանջներու զէմ՝ զգացած վախը
պարզելուն, բերելներով ու ծափերով ողջունուեցաւ:

Բուռն ու արժանապէս վառարկած համակրութեան հով մը անցաւ ոտակոյն, երբ Պ. Ղուկաս Վարդեանի անցաւ բեմ, իր պատանի զէմբը վաթսուոն տարու վաշխառու և ամուրի ծերակի մը ծաւազոյն ու ցեցոտ մօրուքին մէջ թաղուած: Վարդեաններու այդ արժանաւոր ներկայացուցիչը կրցաւ տալ մենախօսութեան արժանի շեշտը, որովհետեւ Ստեփաննանի այդ ուսումնասիրութիւնը, խակ արտասանողի մը բերնին մէջ՝ պիտի մեռնէր: Երեսմեկուսի ծիծաղաշարժ, այլ իրողէն խոր ու տխրաղին փիլիսոփայութեան ներշնչումի մը կը պարտինք տաղանդաւոր փաստաբանին այդ հատուածը, վայրկենական լուսանկար մը ծերակ ու վաշխառու Անթիմոսներու կեանքին, որ զրամով տասներհինգամիայ կոյսի մը սիրտը ծախու աննկէ կը բաղձան, հրաւ.այ երազներով այդ սիրտը իրենց ոսկիի կուրծքին առջև բարացուցած ու փտած ճախճախուտ կուրծքին սեղմելու համար: Հիանալի էին արտասանողին շեշտերը որ կերկրուն ու զառամած բան մը ունէին կարծես, ու երբ ազատու իր երազին անձնատուր, բազուկները երկարած բոլորաձև պարապութեան մը, զոր լիցունեկ կը կարծէր վարդազոյն ուսերով երանաւէս կոյսի մը մարմնով, պարեւ սխաւ, զոռացող ծախեր թնդացին ու ստիպեցին Պ. Վարդեանի վերստին անցնելու բեմը ու Դուրեանի աղուոր մէկ հասուածը արտասանելու: Հրաւորակաւ չնորհատուիլէ առաջ արդէն հոն կատարեցի պարտը: Եսն յաջողութիւնը դատա նախ արամախօսութիւնը, Ստեփաննանի «Պռեւալ»: Այս անգամ՝ զերակատարներն էին Օր. Գ. Կ. Մելիք — Մուրադեան և Պ. Կ. Պ. Տիլլեր որ կարելի է ըսել թէ գերազանցեցին զիրար ալ, իրենց զերերն ալ: Ախտաւոր սեղեղի մը շուրջ կը զանար խողը, խենդուկ բանաստեղծ մը, որ զբաղումները թողած յանգեր որոնելով կ'զբաղէր: Կինը միամիտ ու խեղճուկ բողբոջ կը փորձէ, ու կերպ մը արտաստեղծութեան կախի վրայ կը փակուի վարպետը: Բայց իրապէս կ'արժէր ըսել սրբաբանութիւնները, մոլորուած մաքի թափթիռի ոտանաւորները ու մանաւանդ ծերակի շլմարած գէմբը Պ. Կ. Տիլլերի, որ խոստաւ ձայնով կը խորհար իր կողմը:

Ռոտմաւոր կ'ուսենք...

Բիւր ծախեր վերտոն բեմ հրաւիրեցին զերակատար ամպը, որոնք բարիցս աւելի երջանիկ են անշուշտ ծերակի վաղանցուկ զոգոջումներէն վերթած և կայտառ ու խալաղին պատանութեան մէջ նետուելուն համար, որ այնչափ նորեկներ կ'ստանան իրենց:

Տ. Յ. Արիար ֆրանսերէն լեզուով և յաջողութեամբ արտասանեց Կրկնէ Տանգուրիի զլուի գործոցներէն մին՝ Սիրոյ Հաւատամքը:

*
* *

Գալով պատկերախումբերուն (ներեցէ որ այս բառը ընդ մը բարբարոս գոնեմ) — ինքնատիպ էին ու ազուր, տառնց լուցառութեան:

Երկրորդ ու երրորդ պատկերախումբերը հիանալի էին պարզապէս: Ինչպէս նաև դեռառի մանկանց պատկերացուցած տարւոյն 12 տարեկներ:

Սիրականայի կոյսերը ու միւս դիցուհիներու ժամանակէն մնացած տնտարանը ելեկարացուցին բազմութիւնը ամբողջ:

Գեղեցեկութիւնը անուն ու զրոշմ չունի: Յաւիտենական խառնարկն է ան: Սնոր հաւար թող ներէն ինծի ժաննակցող աղնիւ օրիորդներ եթէ մէկ բառով սրակեմ միայն իրենց այն մէկ քանի վայրկեանները:

Գեղեցիկ: Ու այդ բառը բառ է: անկէ ազատ բառ չեմ ճանչնար արդէն:

Այն սիրուն հանդէսէն զոր նիւթական զնաւատելի նկատումներ մը-
ղած էին կրթասէրը Հսկիսիմեանի սրահին մէջ կազմակերպելու, փոխա-
նակ Սրբութիւնի, այն հանդէսէն մնացած տղաւորութիւն մը դեռ կ'ըրը-
թոացնէ շատ զգացումներ:

Աչքիս առջեւէն կ'անցնին փայլակի արագութեամբ բոլոր տարիներու
սպարներն ու հանդէսները. Մամուրեանի և Հիւանդանոցի յորեկանները
ու Չուհաճեանի լայն ճակատը: Անոնք անցեալի յիշատակներ են այսօր:

Ու կը զուարթանայ ճակատս դիտելով թէ զաղափարները կը տեսն
մարդերն աւելի, ու կրթասէրը միշտ ինքնազուտ ու ժողտաղին կ'ապրի
ամէն ժամանակեւ աւելի յուսարից, բռնած մանկութեան ձեռքէն և ուղ-
ղելով դանիկա դէպի սիրուած ու փափաքուած մտաւորական բազմանքներ:

Ռ. ՈՐՈՇԵԱՆ.

Ք Ք Ո Ւ Ք

ՊԱՆԱՊԱՆԻ — ԱՆԷՔՍԻԱՏԻ ԳՅՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆԸ

« Կնոջ մը սրտին վրայ հաւատք ունենալը՝
« ծովուն մէջ ափս մը բանալուն և
« աւազի վրայ սերմանելու կը նմանի: »
ՍԱՆՆԱՆՈՒԹԱՐԸ

Քրօնի՛կ . . . էր երբեմն որ այս բառն ալ իր յափշտակիչ հմայքն
ունէր, մետաքսէ, ֆրոնտֆրոնթան փէշերու տակ ընդհամարուած
զոյգ մը աղւոր գիրուկ բուհերու նման: Էր ժամանակ մը որ ֆրո-
նիկ վերնագիրը՝ աղնուական, aristo բառն մ'ունէր իր մէջ ևւ զայն
դործածել միայն ներքի էր անոնց՝ որոնք licence մը ունէին ի ձե-
սին, licence մը ճաշակի, կենցաղագլխութեան, սրամտութեան ևւ
աշխարհիկ բարք ու վարքի:

Եւ որովհետեւ ֆրոնիկը այնքան նուրբ, այնքան համով ևւ այն-
քան աղնուական բան մը կ'ունենար իր մէջ, ահամայ ստիպուած
կ'ըլլայիր կարծելու թէ զայն դրողը անպատճառ գեղեցիկ tentar-
ներով զարգարուն bound'րի մը մէջ գրիչը ձեռք առած է, դեռ ֆրա-
քը վրայէն չի նետած, հասնելու վրայ եղող londris' մը ծայրը չըթ-
ներուն վրայ, շանբանեայով ծանրացած գլխով մը ևւ ձեռքով մը
որուն հաղիւ վրայէն սկըզուած է ձերմակ ձեռնոցը:

Չգիտեմ ինչ մը կար երբեմնի ֆրոնիկներուն մէջ որ երազել կուտային մեղի եւ որ փայլուն ստարակէտներ կը գնէին մեր տափակ կեանքին, տափակ պատմութեան մէջ: Քրօնիկագիրը՝ այն էր մեր գրողներուն շարքին մէջ, ինչ որ է *de haute volée* ֆօֆօր մը փոթոզը տուտուներու գտնին քով Աւա՛ղ, սակայն քրօնիկը կը մեռնի կոր, քրօնիկը պիտի մեռնի: Այն օրէն որ Չմշկածակէն ալ ֆրոնիկներ զրկել սկսան, Սղերդէն ալ, Չարչամպայէն ալ, Հիւանիւ մանաւէն եւ մինչեւ իսկ . . . Չունկուլաքէն ալ, այն օրէն որ Եկեղեցոյ Քրօնիկը ծնաւ մեր մէջ — իբրեւ թէ քրօնիկը Յայտաւուրք ալկարենար ըլլալ — այդ վերնագիրը կորսնցուց իր ամբողջ հրապոյրը եւ այնքան պազ, անճաշակ բան մը եղաւ որքան պազ պիտի երեւնար կին մը՝ որ վալանսիէն տանթէններով *héliotrope* մեռաքսէ շապիկ մը ուսերուն վրայ անցնելէ ետքը, աղտոտած առասանէ մը անցուած եւ քրտինքէ փոտած եռանկիւնի կաշիի կտորի մը մէջ պաշուրտած հոսիսա մը վիզն ի վար կը կախէ՝ երկու ախորժարի կկորուծիններու վրայ առաջնող:

Քրօնիկը վերնագիր մը չէր որուն առիկ ներելի ըլլար քչել տիրացուի պատմութիւններ, վարժապետի կոխներ, թաղականի սովորական զեղծումներ եւ քրօնիկի մը ձեւին տակ չէին սորվեցներ մեղի թէ ինչպէս կը անկն կաղամբները, ինչպէս կը կթն կովերը եւ կամ թէ ի՞նչ կ'ընեն Մուշեցի այն կիները որ 5-10 տարիէ ի վեր էրիկի երես չեն տեսած եւ որ չարունակ կը ճգճգան կաթէ կարուած սղաքներու պէս: Գաւառացիները մանաւանդ չարաչար գործածեցին ֆրօնիկը ինչպէս էութիւզ արհիւքսուհին՝ իր հաւատարմութեան երգումը:

Եւ անոնք շեք ըլլալ կարծեցին ֆրօնիկ մը ղեակողելով իրենց յօդուծին գլուխը ինչպէս շեք ըլլալ իր կարծին Աւամթօմբուքի խիլ մը երիտասարդներ որոնք *noeud* քաւաթնուն մէկ ծայրը աչք պատող կնիկի մը կը խոթեն այն ալ կիակիէ կիրակի: Թէեւ իրաւ ֆրօնիկը՝ իր բառական իմաստով ոչինչ ունի իր մէջ այլապէս եւ ամեն ոք ազատ է իր ուղած կերպով գործածելու, երբ իբրեւ ժամանակագրութեան պարզ թարգմանութիւնը կ'ընդունի զայն, բայց երբ կ'մտածենք թէ *chromique* ըլլաւ առանձնաշնորհումը եղաւ, քանի մը նշանաւոր գրողներու ինչպէս Ալֆօնս Բար: Օրէլէն Շօլ, Ժրանսիք Սարսէ, Ռաքըլան, Միւրթէ, Ժիւլ Բլարըթի, Ռոմթիւնեար, Բաթիւլ Մէնտէս, եւ Աւման Սիլվէսթրը եւ ուրիշ քանի մը հոգիներ եւ, որոնք զլիսաւոր-վարպետները եղան քրօնիկագիրներու աշխարհին մէջ, չենք կրնար երեւակայել որ այդ վարպետները նեւրեն իրենք իրենց՝ պաշտօնակիցներ ունենալու կէզլէ գիւղին եւ կամ Ապուլէիսի մէջ: Եւ յետոյ, ինչ մեղքս պահեմ, երբ այդ տեղերէ զրկուած քրօնիկներ կը տեսնեմ մեր Պօլսոյ թերթերու մէջ, ինձ այնպէս կուգայ որ ոտնձգութիւն մըն է որ կ'ըլլուիկոր վերոյի-

չեալ վարպետներու սեփականութիւնը եղող գրական գեանին վրայ եւ չեմուղեր ներել իրենց այդ raffinementը ինչպէս չպիտի ներէի մաքսի բեռնակրի մը կամ պանդուխտ քահանայի մը որ իր ակումաները մաքրէր Լանթէրիքի dentifrice-ով, երբ անդին աղբիւրը առտու առատ կը հոսի: Այս ամէնը սակայն անձնական, անկողմնակալ հանդուժմներս են եւ յաւակնութիւնը չունիմ ձեզի հրամցնելու իրերս: Կանոն մը եւ կամ անհրաժեշտ պայման մը: Ուրիշներ կրնան տարակարծիք ըլլալ եւ պնդել թէ Զուսկուլտաքէն ալ քրօնիկ կը գրուի այնքան համով որքան Բարիզէն եւ կամ Վիեննա-յէն: Ամենուն կարծիքը յարպել՝ միակ միջոցն է անհամաձայնութիւնները հարթելու:

— Քանի որ ատանկ է, ի՞նչ coup. եւ Քրօնիկ վերնաշերտ կուտաք ձեր յօդուածին, կը հարցնէք ինծի, չար ժպիտով մը:

Պիտի բացատրեմ: — Եթէ քրօնիկացի մը չեմ — ինչպէս կ'ուզէի որ ըլլամ — սակայն՝ զոնէ քրօնիկի նիւթ ըլլալու արժանի դայթակղութիւն մը ձեռք անցուցած եմ, ինչ որ հազար տարին անդամ մը կը պատահի: Անականալ մը չպիտի բնեմ ձեզի քանի որ դրութեանս ձիւտ ճակատը դրած եմ երկու անուններ որոնց միտւորութենէն դայթակղութիւն մը միայն կրնար ծնիլ եւ ոչ ուրիշ բան, ինչպէս որ պիտի տեսնէք: Թերեւս պատմութիւնս նոր չըլլայ, այդ ամուսնական տուաժին պատմութիւնը, քանի որ ամէն օրաթերթեր երկայն ընթացի պատմեցին զայն եւ բարոյական դասեր հանեցին անկէ իրենց ըմբռնած եղանակով:

Հիմայ կարգը իմս է:

Օրիորդ Էվթէրբի Ալէքսիատի մէկն էր այն աղջիկներէն որոնք անպատճառ իրենց պատմութիւնը ունենալու են աղէկ կամ գէշ, ինչպէս Օրիորդ Վէցցէրան, Օրիորդ ար Սոմպրէօյլ եւ ուրիշ երկու հայ աղջիկներ — հիմայ Տիկիւններ — որոնց տնուանները չեմ կրնար տալ՝ պատշաճութիւններու ամենէն տարրականին գէմ չի մեղանչելու համար: Կամ ոճրագործ պէտք է ըլլան անոնք եւ կամ իշխանուհի: Օրիորդ Ալէքսիատի՝ այս վերջինը չ'կրնար ըլլալուն համար քիչ մնաց առջինը պիտի ըլլար:

Օրիորդ Էվթէրբի Ալէքսիատիս, — ի եւթօփի Էվթիերբի, ինչպէս սովոր էին կոչել բոլոր ղինքը ճանչցողները — իր նոճիկ հասակով, ներդաշնակ զիծերով, սեւ, փառաւոր աչքերով, իր հիմնական բերնով եւ աւելի հիանալի ակումներովը, սաթի գոյն սեւ մազերովը եւ գրգռիչ շարժումաճքներովը մին էր այն հազուադիւրս արարածներէն որ երբ քիչ կը նային ամբողջ էութիւնդ կը ցնցեն, բարախել կուտան սիրտդ, թունտ կը հանեն բոլոր թաքուն զգացումներդ եւ քեզի օրերով երազել կուտան իր վրայ: Բրինքիւրօի մէջ, տակաւին կը յիշեմ, պաշտօններու ամբողջ խումբ մը իր շուրջը կը դեզերէր, երբ գիտուն հանգրիճումով մը — որ մէջտեղ կը հո-

ներ իր գեղեցկութեան բոլոր զանձները— Օրիորդ Էվթէրբի մանկուկար այդ աղնուապետական կղզին զրօսավայրերուն մէջ։ Անոր մէկ ակնարկին հանդիպելը բախտ մը, ձեռքը սեղմելը երանութիւն մը եւ հետը խօսիլը՝ արքայութեան վրայ նախաճաշակ մը ունենալ էր։ Իր տոփաւոր աչքերուն մէջ չգիտեմ ինչ մը կար որուն պէս քիչերը գիտցած են ունենալ եւ չըթնեցուն եղերքը խրախուսող, հրաւիրող ժպիտ մը միշտ առկա կը մնար։ Այդ աղջկան մտղեբուն ծայրերէն մինչեւ ոտքերուն պճեղը՝ սէր, կիրք, տոփանք կը կաթկթէր եւ շատերը գիտեմ եւ, որ ամբողջ ծաբաւ կը կտրէին ի տես այդ տոփահոս մարմնոյն, բայց քիչեր իրենց պապակը կրնային յագեցնել ժուլմանսի այդ աղբիւրէն։ Իր Ֆիդիքասկան առաւելութիւններուն համապատասխան բարոյական մըն ալ ունէր Օրիորդ Ալեքսիա տախա։

Շփացած — ինչպէս իրաւունք ունին ըլլալու բոլոր աղջիկները գեղանի — անդուստ՝ նոյն խակ իր ծնողացը գուրգուրանքներուն հանդէպ, ինքնատիւ, հաճոյասէր, խրոխտ իր սեռակիցներուն քով եւ զիջանող անհական որ եւ է հանդիպումի մը պարագային, Բըրնքիթօյի այդ հուրին ճամբու մը եղերքը անկուած ծառի մը պէս, կը ներէր որ անցնողներուն ամենէն համարձակը պտուղ մը քաղէր անկէ եւ ամենէն վհերբոտը՝ գէթ տերեւ մը։ Մէկ բառով, Օրիորդ Էվթէրբի, իւղոտ, համով պնտաւ մըն էր որ ամբողջ régime մը կրնար կշտացնել իր հրապոյրներով, եթէ քիչ մը բարի կամեցողութիւն դնէր գործին մէջ։

Ըլլայ Բերայի չիտակ ճամբուն վրայ, ըլլայ Բրնքիթօյի ծառուղիներուն ներքեւ, երբ այդ արաստովոր աղջիկը կ'անցնէր ամէն բան եւ ամէն սք ոտքի կ'ելլար հիացումի, անօթի, հեշտասէրի ակնարկով մը պարուրելու համար այդ գերդ եւ զգլխող մարմինը։ Իր կուտական դտակը Գալաթիա-գուլէսի բարձունքին վրայէն արդէն շատոնց նետած էր գեղանին Էվթէրբին, երբ կ'ութեան խնդրուեցաւ Պարոն Ալէքս Պալապանի կողմէ։ Պ. Ալէքս Պալապանի պատուական երիտասարդ մը — եթէ կ'ուզէք, — հարուստ, պարկեշտ եւ բարեկիրթ, չունէր սակայն այն ամէն կարողութիւնները որոնք անհրաժեշտ են սիրոյ լծակին վրայ սահեցնելու համար հիմէին նաւակը։ Օր. Էվթէրբի պէս կրակոտ, տաք աղջկան մը վայելուչ էրիկը չէր խեղճ Ալէքսն։ Ամուսնական սուրբ հուրը վառ պահելու համար այդ կրակի կտորին քով վառօդի բնոյթը ունեցող մէկը պէտք էր, բայց, աւագ, ինչպէս լրագրիւնները բացէ ի բաց կը պատմեն, վառօդ միշտ թրջուած կը մնար Պ. Ալէքսի քով։ Եւ պատահեցաւ ինչ որ պէտք էր պատահել։ Պարկեշտագոյն աղջիկը աշխարհիս, այնպէս պիտի չարժէր ինչպէս չարժեցաւ։ Օր. Ալէքսիա տախ։

Աղբիւրի մը գիմել որուն ծորակէն ջուր չի հոսիր, սեղան մը նստիլ սրուն վրայ հայ չկայ, պարտեզ մը պտուիլ ուր ծաղիկ չի

բուսները, քանարիկ մը ունենալ որ երբէք չի դաշլայլեր, մէկու մը սպասել որ չի գար, ասանկ բաներ են ասոնք՝ որոնց չի գիմանար ամենէն հեղաբարոյ մարդը անգամ։ Այճքի ասջիւ բերէք ուրեմն Օր. Ալէքսիսաւիսի պարագան եւ մի մեղադրէք զինքը, ո՛վ դուք որ եղեւթիւնները իրենց արտաքին երեւոյթէն միայն կը դատէք։ Ահա ձեզի աղջիկ մը որուն համար ընտելիւնը այնքան չսայլ եղած է, կը համակերպի իր ձեռքը դնելու երիտասարդին ձեռքին մէջ եւ գլուխը ծռելով ընդունել սուրը խորհուրդը պատկին։

«Աճեցէք եւ բազմացարուք» պատուիրած էր իրեն քահանան. արդէն ատիէ աւելին աչք չունէր Օր. Ալէքսիսաւիս որ Տիւն. Պալապանի ըլլալու համար պարտաւ տեղը սպասեց երեք ամիս։

Եւ երբ տեսաւ որ այդ սան մէջ յուսախաբուծիւն միայն իրեն կ'սպասէր, առաւ քալեց ամուսնական սանիքէն՝ դետին տապալելով էրիկ մը որ՝ ատանկ Մաքքօթի մը քով Բիմպլինոյի գերը կը կատարէր միայն, մինչդեռ անդին Բէրօններ կային, որ պատրաստ էին սիրոյ duellon երգելու . . . կլո՛ւ . . . կլո՛ւ։

Ահա օրուան գայթակղութիւնը ի Պոլիս որուն վրայ շատ կը խօսին եւ շատ քալ կը գրեն։ Ամեն մէկը իր ուղած կերպով կը մեկնաբանէ այս ամուսնական տուտը եւ հետեւութիւններ կը հանէ . . . d'après son tempérament !

Բայց ընդհանրապէս Օր. Ալէքսիսաւիսն է որ կը քննադատուի եւ կը դատաւիտուի անիրաւաբար։ Միակ յանցաւորը Պ. Ալէքօն է ըստ իս։ Ով ըսաւ իրեն աչք տնկել աղջկան մը որ ատանկ կարծր ատաղձէ չիսուած էր։

Պ. Ալէքօ կը նմանի այն ծերունիներուն որ ամբողջ աղանին կորսնցունելէ ետքը ընկուղ մը կ'որսելու կ'ըլլեն եւ երբ չեն յաջողիր ընկուղին տեսակը չեն հաւնիր։ Պ. Ալէքօ կոյր սիրոյ մը դոհն է եւ գլխուն եկածը դժբաղդութիւն մըն է որուն ենթարկուեցաւ քիչ մըն ալ իր ուղեւորը։

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, սիրտ ունեցող մարդոց համակրութիւնը իր հետը պիտի ըլլայ միշտ, եթէ երբէք ասիկայ կրնայ դարմանել իր հոգիին վրայ բացուած խոցերը որոնք ժամանակով միայն կրնան սպիանալ։

Իրեն համար բաղդախաղ մը եղաւ ամուսնութիւնը, պախաւայի բաւրի մը ուր ամբողջ abalagները Օր. Էյիթհէրիկին կերթային։

Նեկացի խաղացողի մը պէս չի վարուեցաւ սակայն Պ. Ալէքօ։ Սպանեց որ culotte մը առնէ եւ կորսնցնէ իր վախա դրամապուրէնը։

Ուրիշ մը իրեն տեղ տեսնելով որ բազմը չի ժպտիր իրեն, ժամանակին ոտքի պիտի ելլեր կանանչ չուխային եղերքէն եւ թուղթերուն տրձակը սեղանին մէջտեղը նետելով, պիտի պոռար . . . A un plus fort :

ԼՐԱՔԱՂ

ՄԵՐ ԿՍԱՆՔԷՆ

* Անցեալ կիրակի տեղի սնեցաւ տեղոյս Ազգ. Հիւանդանոցին վերաշինութեան տարեկորձի հանդէսը վայելուչ շուրջով. մատարան մէջ Ս. Պատարագ մատուցուելէ յետոյ՝ պատարագիչ քահանան պարտք պահին և երկսեռ բազմութեան հետ շրջապատելով Սպարդախեան հարազատաց մահարձանները՝ հանգստեան արարողութիւն կատարեց հանդուցեալ բարեբարոյն հոգոյն համար. յետոյ Հիւանդանոցի սեղանատան մէջ՝ որ վայելապէս գորգարուած էր, երկսեռ վարժաբանաց սանուց և սանուհեաց կողմէ երախտագիտական ճառեր և ուղերձներ արտասանուեցան և երգեր երգուեցան, նաեւ Վիկենայի Մխիթարեան ուխաւն Հ. Յակոբոս Քոսեան՝ Հիւանդանոցին նուիրեալ զեղեցիկ բերթուած մը կարգաց ազգու և զգայուն շեշտով. ի վերջոյ Արմ. Տ. Յովհաննէս. քահանայ Մինասեան պարագային յարմար բանի մը խօսք ուղղեց ներկաներուն, զովելով բարեյիշատակ Յակար և Յովհ. Սպարթալեան եղբարց սիրալի բարեգործութիւնը և օրհնելով անոնց յիշատակը:

* Կ'լսենք թէ Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը ի մօտոյ պատրաստելով իր գործառնութեանց տեղեկագիրը և հաշուելիչը՝ իր հրաժարականին հետ պիտի մատուցանէ Ազգ. Վարչաթմեան:

* Կրթատէր Ընկերութիւնը կը խնդրէ մեզմէ հրապարակաւ իր ջիւղ հնորհակալութիւնն յայտնել այն

ազնիւ պարսններուն և օրիորդներուն որոնք իրենց շնորհալի մասնակցութիւնը նուիրեցին Զրօտահանգէսին և անոր յաջորդութեան նպատակցին. ի մէջ այլոց Մեծ. Կարապետ Էֆ. Ստեփանեանի որ յօժարակամ Ընկ. տրամադրութեան տակ զրաւ իր հեղինակած մենախօսութիւնն ու արամախօսութիւնն, Պ. Պ. Անտաթախատիսի և Քուրթովիչի կարգադրելը պատկերախօսներու, Օրբ. Մ. Ա. Կոստանդեանի, Ե. Խօրասանճեանի, Գ. Մարտաշեանի, Պ. Պ. Սթիւտի, Զէրպլիի, Լ. Վարպետեանի, Ղ. Վարպետեանի, Յ. Արիթարի և Կ. Տիլլալի՝ որոնք զաշնակահարութեամբ, երգով, մենախօսութեամբ և արամախօսութեամբ մեծագոյն փայլը և ոգևորութիւնը տուին հանդէսին, և վերջապէս Օրբ. Թ. Պարալպանեանի, Յ. Շահումեանի, Մ. Վարպանեանի, Ա. Փափազեանի, Թ. Սարաֆեանի, Լ. և Մ. Տիլլալեանի՝ որոնք այնքան շնորհալիօրէն յօրինեցին կենդանի պատկերախօսները՝ մին միւսէն զեղեցիկ, նոյնպէս այն պատուարժան ծնողքներուն որոնք ազնուաբար հաճեցան ընկերութեան արամադրութեան տակ դնել իրինց մանուկները սիրուն պատկերախօսներու կողմէ մութեան համար: — Արձանագրելէ յետոյ Կրթատէրի շնորհակալութեան այս պարտքը՝ չեմք կրնար առանց յիշատակելու անցնիլ հանգէսին յաջորդութեան և կարգադրութեան համար տարած անձնուէր ջանքերը ընկերութեան ազնիւ անդամուհիներ:

բէն Տիկ. Գալթաբճեանի, Տիկ. Վ. Պարտիզպանեանի և Տիկ. Ս. Սիմոնեանի, Օրբ. Արուսեակ Տէր Գաւապեանի, Լուսի Յ. Տէր Գաւապեանի, Թ. Սարաֆեանի, Զ. Եղեղեանի, Լուսի Պ. Տիկալէրի և Մարի Կոստանդեանի:

* Երկսեռ վարժարաններու և Աղբառախնամ բնկերութեան ինքնուրուտ երեկոյթներու շարքին երկրորդը անդի պիտի ունենայ տաղիկայ Փետր. Զին. այժմէն կը հաստատեն թէ հայ տիկիններու և օրիսքներու զեղանի հոյժ մը մտադրած է իր ներկայութեամբ աւելցնել հանդէսին շքեղութիւնը և բաւականաւորապէս պարտաւորաբար, ինչ որ զբաւական է այս երկրորդ երեկոյթին զերազանցութեան՝ յաջողութեան տեսակէտով: Կրթիւն, և Բարեկրթիւն. Հաստատութեանց ի նըպաստ սարքաւորած այս յաջորդական երեկոյթներու զազափարը զովելի է ստուգիւ և արժանի մեր համակրանքին ու բաշխելութեան՝ ոչ միայն իր զեղեցիկ նպատակին ալ նաև այն առաւելութեան համար զոր պիտի ունենան այս երեկոյթները՝ շտալ ծախքերու դուրս բացող պարահանդէսներու վրայ՝ իրենց պարզ ու անտեղծութեամբ ձեռնմէջ նոյնքան զուարթ ու հաճոյալից մասանց մը բնծայելով մեր երիտասարդութեան համար:

* Պօլսոյ թերթերէն բերկրութեամբ կը տեղեկանանք թէ Վիհ. Կայսրը բարեհաճած է Ա. Կարգի Մէճիտիյէ պատու սնշան շնորհել Կիլիկիոյ նորընտիր Կաթողիկոս Տ. Տ. Սահակ Սրբազանի, Բ. Կարգի Մէճիտիյէ՝ Կաթող. Պատուիրակ Յ. Մովսէս Եպիսկ. Կէօմրիքեանի և Գ. Կարգի Մէճիտիյէ՝ Այնթապի

և Ատանայի Առաջ. Փոխ. Բահաններուն և արիշ հայ երեսելիներուն: Նոյնպէս տպգր. Տեղաւթեան տպարաններու քննիչ և Հայ թերթերու զբաղնիչ Երուսաղէմէ. Եւստոֆեան արժանացած է Սալիսէյի ատիճանին՝ իր բարեօրէն պաշտօնադարութեան համար. իսկ ՏԵԹ. Ֆաւառեանի՝ Պրահայի հոբ. կըրթութեան նախարարութենէն նուիրուած է Բալմ Կ'Աքատէմի պատուանշանը զոր զործածելու արտօնուած է Կայս. Իրատէով: Մեր շնորհատրութիւնները վերոյիշեալ բոլոր եկեղեցական և աշխարհական անձնաւորութեանց՝ Կայս. Բարձր Գնահատման արժանացած բլաւուն համար:

* Ռ. Որբերեան անախակալ մը բրաւ մեղի այս անգամ Կիրակի օրուան Կրթութեան հանդէսին զեղեցիկ ու բանաստեղծական մէկ նկարագրութիւնը զրկելով՝ որ նոյն հանդէսին ճշգրիտ նկարագրութիւնը բլաւէ դատ՝ զբաւան զօգարիկ հատուած մըն է և տարակոյս չունինք թէ՛ մեր ամեն ընթերցողներուն կողմէ հաճոյքով պիտի կարգացուի: Ռ. Որբերեան խոստացած է տելի սակալ Ա. Մամաշի մէջ երեկ, երևում մը՝ որ իր բաղմամբ և համակիրներուն մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ ապահովապէս:

* Խմբագրութիւնս պարտք կ'զգայ հրատարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել իր պաշտօնակիցներէն Բիւզաճեղիւնի, Սաքաճեղի, Հանդէս Անտրեանի և Բազմալիսի Յարգելի Խմբագրութեանց որոնք թերթիս շաբաթթերթի վերածուած ծանուցանելու առթիւ՝ ազնուութիւնը ունեցան բաշխելական և համակիր առդերով շնորհատրելու ա-

նոր այս նոր փոփոխութիւնն և յաւ-
ջողութիւնն մտալեալս Խոյ Բագ-
մալեայի ինչ ինչ զիտողութեանց ու-
նինք պատասխանել յարմարագոյն
տալիքով մը :

ԴԱՆԱՅԱՆԱՅԱՆԱՅ

* Էզրնէն Յունւար 44 թուա-
կիր նամակով մը տեղւոյն Ազգ. Ժու-
ղովներու նախագահ Ար. Տէր Մե-
րուք Բէյ, Թորոսեան կ'հաղորդէ
մեզ թէ տառնէ մը ի վեր Արամեան
վարժարանի ուսուցիչ Մարկոս Էֆ.
Արսէնեանի և ուսուցչուհւոյն Միջե-
տիրոջ անհամաձայնութիւնը, պար-
զապէս թիւրիմացութիւններու և բէշ
մըն ալ անձնական կիրքի արդիւնք,
երկուստեք հաշտութեամբ վերջ գտի-
նէ, թէ՛ Հոգաբարձութիւնն և ծնոցը
գոհ են Օր. վարժուհիէն որ իր նախ-
կին թոշակով կ'շարունակէ իր սաշ-
տոնը արդիւնաւորապէս և թէ՛ վեր-
ջապէս՝ ուսուցիչ և ուսուցչուհի հա-
մերաշխարար կ'աշխատին վարժա-
րանի յառաջլիմութեան համար:—
Կրթական երկու պաշտօնեաներու
այս հաշտարար և սիրաշահ ընթաց-
քը շատ գոհ կ'ընտղու մեզ և լաւա-
գոյն ելքն է որ կ'ունենայ իրենց
հակառակութիւնը: Մեր շնորհաւո-
րութիւնները, Միևնոյն թուականով
վարժարանի Հոգաբարձութիւնը և
ուսուցիչը համարն Էզրնէի հայ Ժու-
ղովրդեան կողմանէ ցաւակցութիւն
կ'յայտենն սգակիր ընտանիքին ող-
բացեալ Գ. Շահինեանի որ արդիւ-
նաւոր պաշտօնավարութիւն մը ու-
նեցած է տեղւոյն զպրօքին մէջ:

ՀՈՍԿԷ - ՀՈՆԿԷ

* Հասցրով կ'իմանանք թէ
Խաւարկան կառավարութիւնը Խաւ-

արկան թալին առաջին պատուանը-
շանք շնորհեր է բաղաբիւս զինուորա-
կան հրամանատար Թէվիթի փաշայի
և Կայս. Թիկնապահ Սաիտ սէյի:—
Նոյնպէս արտաքին յարաբերու-
թեանց Տնօրէն Մաճիս սէյ և Թահիր
Քէնան սէյ Խաւարկան զանազան
տոտիճաններով պատուած են:

* Քաղաքիս ստտիկանապետ
Վահմ. Ալախիւլ-Բահման Էֆէնտի
բարեկենդանի մատուցութեան առ-
թիւ՝ ըրաշա նեաներուն խիտ հրա-
մաններ տուած է արդիւնք համար
բարեկենդանի օրերը իրարու վրայ
լուբիա նետելու անախօրձ սովորու-
թիւնը, այս արդիւնքին հակառակ
վարուողները ոչ միայն տուգանքի
պիտի ենթարկուին, այլ նաև ամե-
նէն մօտ գտնուող պահականոցը
տարուելով՝ հոն պիտի պարպեն իրենց
զրպաններուն: . . . լուրիայի միջերը:

* Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ
բաղաքիս պատուաւոր ընտանիքնե-
րէն Ղազարոսեան և Սպարթաշեան
ընտանիքները խնամութեան կապով
կապուած են՝ նշանախօսութեամբ
Պ. Միհրդատ Ղազարոսեանի՝ Օր.
Ծօրթիւնէ Կ. Սպարթաշեանի հետ:
Զերմապէս կը շնորհաւորենք Աշիւ
խօսեցեալները և իրենց պարագայ-
քը այս միութեան համար:

Նոյնպէս ուրախութեամբ կ'ար-
ձանագրենք բաղաբիւս խահմ. ու
բանիբուն բահաններէն Մաշնր.
Փոխ. Տ. Յովհաննէս Բէյ. Միւս-
սեանի աղջկան, Օր. Չալիւս Տ.
Միւսսեանի նշանախօսութիւնը Պ.
Յովհաննէս Ունճեանի հետ, այս առ-
թիւ յայտնելով Ար. Հօր և իր ընտա-
նեաց մեր անկեղծ խնդակցութիւն-
ները:

ՇԱԲԱԹՍԿԱՆ

ՍՈՒՆԻՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

25 Յունիս 1905

ԱՖԻՈՆ	—	Ժամմ. 4758 Գ.	Անցեալ տարուանն. 2948 Գ.
		ծախ. 54 Գ.	զին թլրէ. 63 — 75 ԴՐ.
ԲԱՄՊԱԿ	—	Ժամմ. 4100 Հ.	ծախ. 600 Հ. պարտ. 4100 Հ.
		զին 303 1/2	— 305 Ամերիկան —
ԳԱՐԻ	—	Ժամմ. 4900 Պ.	ծախ. 1600 Պ. պարտ. 6700 Պ.
		զին Երլի 11 1/2	— 13 1/2 Ուշագ 13 — 14 1/2
ՅՈՐԵՆ	—	Ժամմ. 7700 Պ.	ծախ. 11700 Պ. պարտ. 44000 Պ.
		զին Երլի 54 — 62	Ուշագ 50 — 65
ՊԱՔԼԱ	—	Ժամմ. 135 Պ.	ծախ. 235 Պ. պարտ. Պ.
		զին 35 — 35 1/2	ՓՐՂ.
ՍՈՒՍԱՄ	—	100 Պ. 110 — 112	ՓՐ.
ԽԱՇԽԱՇ	—	100 Պ. 52	ՓՐ.
ՃԵՐՄԱԿ ՏԱՐԸ	—	46 — 47	ՓՐ.
ՍԱՐԸ ՏԱՐԸ	—	33 —	ՓՐ.
ՔՈՒՄ ՏԱՐԸ	—	62 — 74	ՓՐ.
ՍԽԵՆ	—	39 — 41	ՓՐ.
ԶԱՎՏԱՐ	—	24	ԴՐ.
ՊՐԶԱԿ	—	100000 օխ. 21 1/4 — 22	ՓՐ.Ի.

ԲԱՄՊԱԿ ԼԷՎՐԲՈՒԼ

ձ Երջին ժամ

Պատրաստ Ապրանք 4 86

Յուլիս — Յգոստոս 4 81

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Նկարագիրներ

ՔՐԻՋԱՆԹԷՄ

Ակն ընդ Ական

Ա. ՆԱԽԱՐԵԱՆ

Գրական Ուսումնասիրութիւն

ՍԵԹ

Թղթակցութիւն՝ որ ուշ հասած ըլլաւ

լով պիտի հրատարակենք յաջորդ թիւ

ում, այս մասին մեր ընթերցողներու

հերոգամտութիւնը խնդրելով:

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնը միայն տարեկան են: Կորսուած թերթեր վերստանալ փախարող բաժանորդը պէտք է որ անոնց գինը վճարեն: Չհրատարակուած յոգուածք ետ չեն վերադարձուիր, եւ առանց բացատրութեան միշտ անպատասխանի կ'մնայ այն ամբիւ: Խնդրուած ո եւ է բացատրութիւն, Կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ խիստ հաճաք գիներով:

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ձախուի Պոլիս եւ կեդրոնատեղին է Մեծ. ՆՇԱՆ ԷՃ. ԹԶԱՆԱՆ Պաշէլ Գարու ք 19, Կ'գտնուի նաեւ ինչպէս Բերաի նոյնպէս եւ բոլոր լրագրաւձառնէրու եւ ծխովաճառներու խանութները հատը 40 փարաի:

Թուրքիոյ	հաւնաւ	սարեկան	50	դրուշ
Արսասահմանի	»	»	12	փրանկ
Ռուսաստանի	»	»	5	ռուպլի

ՀԱՏԸ 40 փարա

Բաժանորդագրութիւն փախարողը կրնան դիմել ուղղակի Խմբագրութեան եւ կամ թերթիս Գործակալներուն:

Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومي — از مير

« آروايان مامول غزتهسى صاحب امتياز ومدير مسئولی »

Մ. ՄԱՄՈՒՐԻԱՆ ՈՐԴԻ

ԽՄԲԱԳՐ - ՏԵՐԹԵՆ

« ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ »

Շարածաթերթի

Իզմիր

M. MAMOURIAN FILS

RÉDACTEUR-PROPRIÉTAIRE

de la Revue Hebdomadaire

« AREVELIAN MAMOUL »

Smyrne

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ « ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ » Ի

Աղետալորեալ	— Մ. ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ
Ամարիա	— » ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԽԱՆԴԱՄՈՒՐ
Այնքոպ	— » ԳԱՐԵԳԻՆ Խ ՊՈՂԱՐԵԱՆ
Առաքազար	— » ՍՏԵՓԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
Գամիթ	— » ՕՀԱՆ ԽՆՏԱՄԵԱՆ
Բրգնկա	— » ՎՈՒՄ ԵԱՀԱՆՃԵԱՆ
Էնկիարի	— » ԴԱՆԻԷԼ ԱՇԸԳԵԱՆ
Խարիթ	— » ՏԻՐԱՆ ՏԵՓԱՆԵԱՆ
Թիճիզ	— » ԳԱԼՈՒՍ ԳԱԼՍՏԵԱՆ
Թոզար	— » ՅՈՎՀԱՆ ԵՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
Թրիփոլի	— » ՍԻՐԱԿԱՆ Յ. ԲԸԼԸՃԵԱՆ
Իզմիր	— » Խ. ԱՃԷՄԵԱՆ. Հ. Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Խարքերդ	— » ՌՈՒՐԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
Կիրասեօն	— » ԳԱԼՈՒՍ ԽՏԵԱՆ
Կ. Պոլիս	— » ԼԵՒՈՆ ՇԱԹՐԵԱՆ
Հալեպ	— » ՄԻՍԱԿ ՔԵՇԷԿԵԱՆ
Մալաթիա	— » ԳՐԻԳՈ՝ Յ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Մաղիսա	— » ՊՈՂՈՍ ՎԱՂԵԱՆ
Մանչըր	— » ՍԻՄՈՆ Յ. ԶԱՐԲԵԱՆ
Մարգարէ	— » ՅԱԿՈՅ Մ. ՍԱՊԵԱՆ
Շ. Կարաճիսար	— » ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
Չիգո	— » Մ. Մ. ԴԱՐԱԿԱՎՈՐԵԱՆ ԵՒ ԸՆԴ.
Պանս րփա	— » ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱԼԵԱՆ
Պարսիզալ	— » ՍՏԵՓԱՆ ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Պրուպա	— » ԹԱԳԻՐՈՐ Պ. ՔԻՐԲՃԵԱՆ
Ռոմոնո	— » ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ
Սամար	— » Լ. ԵԴ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
Սեբասթիա	— » ԱՐՄԵՆԱԿ ԹՈՐԴՈՄԵԱՆ. ՏԻԳ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ
Սիփիլիսար	— » ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՀԷԼՎԱՋԵԱՆ
Տիարիլի	— » ՊՈՂՈՍ ՎՐԵ. Յ. ԴԱՐԻԷԼԵԱՆ
Տրապիզոն	— » ՄԿՐՏԻՋ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ